РІК ЗАЛОЖЕНИЯ 1893.
"СВОБОДА"
"LIBERTY"
виходить три рази на тиждень
вівторок, четвер і суботу,
видає
„УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ"
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
Всї листи, моні-ордери і чеки трèба виписувати на адресу „SVOBODA".

СВОБОДА

ESTABLISHED 1893.
"SVOBODA"
"LIBERTY"
the Ukrainian Newspaper
published three times a week
Tuesday, Thursday and Saturday,
by Ukrainian National Association
at 83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
The best advertising medium.
Rates furnished on application.

Урядовий орган Українського Народного Союза -- "SVOBODA" -- Official organ of Ukrainian National Association.

РІК XXVI. ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ., четвер 3-го січня 1918. Ч. 2. VOL. XXVI. JERSEY CITY, N. J., Thursday, January 3, 1918. No. 2.

МИРОВІ ПЕРЕГОВОРИ В БРЕСТЮ ЛИТОВСЬКІМ ЗІРВАНІ.

Українці зажадали, щоби Україна була урядово заступлена на мирових переговорах.

В ріжних містах прийшло до битви з большевиками. — Українці відзискали Харків.

Українське правительство вислало большевикам ультимат.

ВІСТИ З УКРАЇНИ.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on January 2, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

МІСТО ХАРКІВ В РУКАХ УКРАЇНЦІВ.

Війска большевиків розоружено.

Жидівська часопись „Форвертс" подає від свого кореспондента між иншим отсю вістку:

ПЕТРОГРАД, 30. грудня. — **Прийшло до нових боїв між большевиками і козаками, але вислід є покищо незвісний.**

Певною є вістка, що ХАРКІВ НАХОДИТЬ СЯ ЗНОВА В РУКАХ УКРАЇНЦІВ, які розоружили там війска большевиків.

(Попередні телеграми доносили, що в Харкові основано заходами большевиків нову раду проти Української Центральної Ради. Коли би повисша вістка про занятє Харкова Українцями показала ся дійсно правдива, то можна би припускати, що зі здобутєм Харкова упала також і большевицька „українська" рада).

УКРАЇНЦІ ПОБИЛИ ВІЙСКА БОЛЬШЕВИКІВ.

400 полонених, 8 гармат і 328 машинових крісів.

СТОКГОЛЬМ, 31. грудня. — **Українські і козацькі війска у великій битві на полуднево-західнім фронті побили війска большевиків, беручи 400 в полон і здобуваючи 8 гармат та 328 машинових крісів. Козаки є в скорій погони за утікаючими війсками большевиків.**

Сю вістку одержала часопись „Дагес Нинетер" телеграфом з Петрограду через Гапаранду.

Битва в Смоленску.

ПЕТРОГРАД, 2. січня. — **Десятки людий полягло підчас битви між большевиками і українськими війсками в Смоленску.** Про близші подробиці вістий нема.

Всїх козаків у військовім віці завізвано до служби.

В Одесі боротьба розпочала ся наново.

ОДЕСА, 2. січня. — **Між Українцями і большевиками прийшло знова до боротьби на улицях міста.**

До більшого бою прийшло в понеділок. Однак правдоподібно сї бої не мають жадного важнійшого значіня.

Большевики мали заняти Полтаву.

ПЕТРОГРАД, 31. грудня. — Надійшли вісти, що **большевики здобули Полтаву.**

Козацькі війска заняли Александровск.

ЛОНДОН, 2. січня. — **Козацькі війска обсадили місто Александровск без жадного спротиву і розоружили залогу большевиків,** як се доносять вісти з Петрограду.

(Телеграма не подає, котрий Александровск зістав занятий. В Росії є богато сіл і міст тої назви, але найблизше козацької території лежить Александровск в катеринославській і ставропільській ґубернії).

УКРАЇНА ВИСЛАЛА БОЛЬШЕВИКАМ УЛЬТИМАТ.

Жадає усуненя війск в протягу 24 годин.

ПЕТРОГРАД, 3. січня. — **Телеграма з Киева доносить, що українське правительство ВИСЛАЛО ДО БОЛЬШЕВИКІВ УЛЬТИМАТ, жадаючи усуненя большевицьких війск з території України в протягу 24 годин.**

Правительство большевиків, говорить ся дальше в ультиматі, має заявити, чи воно є з Україною на стопі военній чи мирній.

Українське правительство заборонило довіз збіжа і цукру для північної Росії.

ЗМАГАНЯ НАРОДІВ до самостійности.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on January 2, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

Утворене чорноморської републики.

ПЕТРОГРАД, 1. січня. — **В чорноморській области утворено нову републику з Новоросійском яко столицею.**

Утворено коаліційний кабінет, в склад котрого війшли також конституційні демократи.

(Чорноморська область або Чорноморск лежить за Кавказом і творить довге вузке пасмо здовж побережа Чорного моря і здовж західних кавказьких гір).

Большевики хочуть признати независимість Фінляндії.

ПЕТРОГРАД, 2. січня. — Большевицька пресова аґенція доносить, що **рада народних комісарів (правительство большевиків) рішила предложити раді роб. і салд. депутатів признати політичну независимість фінської републики.**

Має бути вибрана окрема комісія, яка має поробити всї зарядженя в справі відділеня Фінляндії від Росії.

Мирові переговори.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on January 2, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

БОЛЬШЕВИКИ МАЛИ ЗІРВАТИ МИРОВІ ПЕРЕГОВОРИ.

Українці зажадали офіціяльного заступництва на мирових переговорах.

ЛОНДОН, 2. січня. — **Російські большевики роблять приготованя до оборони проти Німеччини, зірвавши мирові переговори з причини, що Німці не хочуть згодити ся на усунене своїх війск з Польщі, Литви і инших частий занятих територій російських,** — доносить телеґрама від петроградського кореспондента до лондонської часописи „Дейли Нюс".

Телеґрама звучить:

„Маю достовірну інформацію про зірване мирових переговорів, що привертає без сумніву честь намірам большевиків. Центральні держави предложили точнійший звіт своїх услівий, з яких показуєть ся, що вони вже рішили задержати для себе Польщу, Литву, Курляндію, Лівонію і Естонію.

„Дальші свої домаганя опирають центральні держави на заяві України, яка заявила, ЩО НЕ ПРИЗНАСТЬ МИРОВИХ ПЕРЕГОВОРІВ, В КОТРИХ ВОНА НЕ БУДЕ УРЯДОВО ЗАСТУПЛЕНА.

„Центральні держави поставили між иншим також домаганє, щоби німецькі ґарнізони позістали в Ризї, Лїбаві і деяких инших стратеґічно важних містах.

„Російські делеґати не хотіли під жадним услівем на се згодити ся і заявили, що самовизначенє народу в Польщі і инших занятих землях є неможливе, доки один німецький жовнїр там находить ся.

„Німці зажадали часу, щоби могли нарадити ся над відмовною відповідию російських делеґатів та просили, щоби сього не подавано до публичної відомости.

„Російські делеґати відмовили просьбі і покинули Бресть Литовський.

„На скріпленє боєвого фронту вислано „червоні сторожі" і видано цілий ряд заряджень в справі приготованя до оборони".

УКРАЇНЦІ ДОМАГАЮТЬ СЯ ПЕРЕНЕСЕНЯ МИРОВИХ НАРАД ДО НЕВТРАЛЬНОГО МІСТА.

ЛОНДОН, 2. січня. — Після донесеня петроґрадського кореспондента до лондонської часописи „Дейли Нюс" **українське правительство виступило зі жаданем, щоби мирові переговори були ведені не в Брестю Литовськім, але В НЕВТРАЛЬНІМ МІСТІ.**

Українське правительство вказує, що дивним виглядає надіяти ся висланя союзних делеґатів до Брестя Литовського, міста занятого німецькими війсками. Се рівнало би ся признаню Німців побідниками і надало би мировій конференції зовсім неможливий характер.

Щоби мати точні інформації про хід мирових нарад, українське правительство установило пряме телеґрафічне получене з Брестем Литовським.

Прибуте українських делеґатів положило конець уступчивости.

Американський кореспондент нюйорської часописи „Таймс", Гаролд Віліямс, подає у своїй телеграмі з 1. січня з Петрограду між иншим також отсї вісти:

„Трудности Німців представив у своїм звіті член російської делеґації, Павлович, який сам не є большевиком, але соціялістом, який студіює міжнародні справи. Він каже, що Німці змобілізували в Брестю Литовськім своїх найліпших знавців на поли економії і дипльоматії. Їх тактика була до часу приїзду української делеґації значно податлива.

„Німці робили далекосяглі уступки щодо принципу „без заборів і без відшкодованя", але як приїхали Українці, то ґен. Гофман заявив з притиском, що Німці не опорожнять занятих земель, бо коли би мир був заключений лише з большевиками, то инші части російської армії могли би продовжати війну при помочи Анґлії і Франції та заняти Бресть Литовський і инші важні стратеґічні місцевости".

Становище Німеччини супроти освободженя російських земель буде залежати від відносин між большевиками а Українцями.

ЛОНДОН, 2. січня. — Вельтман Павлович, не-большевицький делеґат на конференцію в Брестю Литовськім, каже, як се доносить телеграма з Петрограду до „Ексчендж Телеграф", **що становище Німеччини супроти освободженя занятих російських територій буде залежати вповні від відносин, які будуть панувати між правительством большевиків з одної а Україною і козаками з другої сторони.**

Павлович є тої гадки, що на случай, **коли би аліянти не хотіли згодити ся на розпочатє загальних мирових переговорів, то Німеччина не буде вважати себе зобовязаною щодо заяв, які вона зробила большевикам.**

Українські делеґати на авдієнції у князя Леопольда Баварського.

ЛОНДОН, 31. грудня. — З Петроґраду доносять, **що князь Леопольд Баварський приняв в Брестю Литовськім на авдієнції українських делеґатів.**

Длячого німецька делеґація згодила ся на співучасть українських відпоручників в мирових переговорах.

ПЕТРОГРАД, 30. грудня. — Часопись „день" оголосила розмову з адміралом Кайзерлінґом, членом німецької делеґації, яка прибула в останнім тижни до Петроґраду.

У відповідь на заяву кореспондента, що большевики становлять лише одну партію в Росії і не є признані правительством більшостию народу, адмірал сказав:

„Ся справа належить до вашої внутрішної політики, яка нас ніяк не може обходити. Однак Німеччина не має гадки заключати мира з одною партією. І се було причиною, длячого ми жадали, щоби й відпоручники України були допущені до мирових переговорів в Брестю Литовськім.

„Ми є готові вислухати представників прочих народностий в Росії, а навіть представників инших партій. Ми розуміємо, що тривалий мир можна осягнути лише тоді, коли в Росії будуть усунені всякі партійні пристрасти. Хоч як дуже ми ожидаємо скорого мира, то передівсїм бажаємо собі, щоби був приверненний в Росії порядок".

Адмірал заперечив, немов би справа мира була зависима від установчих зборів.

Малі вигляди на заключене окремого мира.

ПЕТРОГРАД, 2. січня. — **Можливість заключеня окремого мира між Росією і центральними державами є, здаєть ся, виключена з причини неможливих до принятя жадань зі сторони Німеччини.**

Лев Троцький і його товариші станули на тім становищи, що балтійські краї позістають тепер під впливом війска то що, як довго вони будуть заняті Німцями, то на голосї населеня сих країв в справі мира не можна богато полягати, але в дійсности сї краї є тепер зовсім зависимі від Німеччини, бо льояльне супроти Росії населенє утікло.

Російські делеґати, повернувши у вівторок з Брестя Литовського, предложили на раді народних комісарів в Петроґраді домаганя Німеччини, які викликали велике здивованє. Рада заявила, що вони є неможливі до принятя.

З німецької заяви показало ся, що Німці не хочуть опорожнити Польщу, Литву, Курляндію, Лівонію і Естонію, бо сї краї вже згодили ся з предложеними мировими услівями та що вони другий раз над сею справою голосувати не потребують.

Німці дали пояснене через свого делеґата, ґенерала Гофмана, що Німеччина не може опорожнити Риґи, Лїбави та инших стратеґічних місцевостий, доки не буде певности, що ціла Росія згодить ся на мир. В противнім случаю вороги Німеччини можуть дати поміч Україні, або иншим невдоволеним краям в Росії проти центральних держав.

Відкинено услівя без дискусії.

Каменев, член російської делеґації, заявив, відчитавши услівя Німеччини, що вони вказують на заборчі пляни центральних держав, та що їх в теперішній формі не можна приняти. Він додав дальше, щоби тих услівий не брати навіть під дискусію.

„Коли на слідуючім засіданю, — **сказав делеґат** — Німці будуть наставати на свої услівя, Росія заключить мир, але не з німецькими імперіялістами, а з представниками народу, з німецькими соціялістами.

Німці ведуть мирові переговори, а рівночасно арештують прихильників мира.

Російський делеґат Радель зложив на засіданю австро-угорських делеґатів в Петроґраді, на якім дискутовано в справі положеня военних полонених, отсю заяву:

„В хвилї, коли відбуваєть ся конференція в цїли облекшеня недолї, спричиненої війною, що ряди жертв, які впали в боротьбі за мир, тепер ще побільшують ся —

„Богато Німців, приятелів мира, соціял-демократи і независимі, як се доносять вісти, зістали втручені до вязниці за те, що вони підняли боротьбу за мир. Є річию неможливою під теперішну пору провірити сю справу, однак, коли би воно дійсно показало ся правдивим, то для наших людяних змагань, які ми маємо розпочати, се справляло би величезну перешкоду.

„Ми надіємо ся, що австро-німецька делеґація, тепер в серци революційного Петроґраду, буде мати остаточно нагоду зрозуміти духа, **який пірвав** кайдани, котрими були сковані російські горожани, і **який признає полонених за свобідних людий.**

„Маємо надію, що члени австро-німецької делеґації представлять се положенє своїм правительствам, щоби як найскорше видати такі зарядженя, які уможливили би представникам революційного духа з повним довірем відносити ся до переведеня спільної задачі.

„Рівночасно вважаю своїм обовязком звернути увагу австро-німецьким представникам на факт, що богато російських горожан, як приміром др. Марковскі, польський соціял-демократ, Давашевскі, провідник лотиських соціял-демократів, і инші, є позбавлені свободи; їх увязнено на приказ німецького правительства за ширенє агітації за миром".

———o———

Представники Поляків будуть допущені до конференції з голосом дорадчим.

ЛОНДОН, 1. січня. — До Амстердаму наспіли німецькі часописи, які доносять, що др. Кільман, німецький міністер для загр. справ, вертаючи з Брестя Литовського до Берліна, задержав ся у Варшаві і відбув конференцію з президентом польського кабінету міністрів. Після донесеня **польське правительство буде брати участь в дальших мирових переговорах в Брестю Литовськім, але лише з голосом дорадчим.**

В РОСІЇ.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on January 2, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

Козаки розоружили кілька полків большевиків.

ЛОНДОН, 2. січня. — Доносять, що командант оренбурських козаків, ґен. Казатін, **розоружив кілька полків большевицьких війск.**

Їм віддано відтак оруже назад, коли вони присягнули, що ніколи не будуть бороти ся проти Українців ані проти козаків.

Битва між большевиками і козаками в Курску.

ПЕТРОГРАД, 31. грудня. — Між козаками ґен. Каледіна а війсками большевиків прийшло до завзятої битви в **Курску,** в половині дороги між Ростовом над Доном і Москвою.

Вісти доносять, що битва триває вже три дні та що жертви є тяжкі.

(Продовжене на стор. 2-гій).

До наших передплатників і прихильників.

Отсим повідомляєть ся всїх Вп. Передплатників, що задля незвичайної дорожнечі друкарських матеріялів, Адміністрація часописи „Свободи" є приневолена підвисшити з днем 3-го січня 1918 р. передплату сеї часописи.

З тим днем передплата буде виносити:

В Злучених Державах на рік	$3.00
" " " на 6 місяців	1.75
" " " на 3 місяці	1.00
В Джерзи Сіти і за границею на рік	3.50
" " " " " на пів року	2.00
" " " " " на квартал	1.25

Адміністрація „Свободи" надієть ся, що Вп. Передплатники оцінять слушно її дотеперішні заходи і стараня для поширеня сего видавництва та зволять і на будуче підпирати нашу часопись, передплачуючи її самі як і заохочуючи своїх знакомих і приятелів до громадної передплати сеї найстаршої української часописи в Америці.

"SVOBODA" (LIBERTY)

the Ukrainian newspaper published three times a week: Tuesday, Thursday, and Saturday by Ukrainian National Association at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ESTABLISHED 1893

JOSEPH STETKEWICZ, editor, 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ANDREW SAWKA, manager, 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

SUBSCRIPTION:		ПЕРЕДПЛАТА:	
United States:		в Злучених Державах:	
1 year	$3.00	на рік	$3.00
6 months	$1.75	на пів року	$1.75
3 months	$1.00	на 3 місяці	$1.00
In Jersey City and to foreign countries:		В місті Jersey City і за границю:	
1 year	$3.50	на рік	$3.50
6 months	$2.00	на пів року	$2.00
3 months	$1.25	на 3 місяці	$1.25
Single copy 3 cents.		Поодинокє число 3 центи.	

За кожду зміну адреси платить ся 5 центів.

Адреса: SVOBODA, 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Всі моні-ордери і чеки треба виписувати на адресу "Svoboda".
При висиланю замовленя належить долучити моні-ордер або чек.

Число телефону 498 Montgomery.

З БІЖУЧОЇ ХВИЛІ.

Білоруська республика.

З Петрограду прийшла перед кількома днями телеграма, що Білорусь проголосила свою независимість.

В Минску відбув ся зїзд білоруських делегатів, який проголосив Білорусь окремою републикою, котра може свобідно злучити ся з другими народами у федеративну російську спілку. Установлено білоруську Раду, на взір української, яка має бути тимчасовим парляментом Білоруси.

Білоросів, а радше — Білорусинів, є около 10 міліонів.

Заселюють вони головно 3 ґубернії, в яких мають перевагу; крім того меньше-більше половину населеня творять у двох ґуберніях і ще в трох сусідних представляють вони значну меньшість.

Процентово білоруське населенє в поодиноких ґуберніях представляєть ся так:

1. Могильов	82%	5. Гродно	43%
2. Минск	76%	6. Смоленск	12%
3. Вітебск	60%	7. Чернигів	10%
4. Вильна	56%	8. Псков	5%

Столицею Білоруси є місто **Минск** (в північній части минської ґубернії), яке має понад 100.000 населеня (6 разів меньше від Києва, який тепер має до 650.000 населеня).

Для поясненя додамо, що полуднева часть минської ґубернії (на полуднє від ріки Прицеті) є українська; таксамо і полуднева часть гродненської ґубернії (в обох тих ґуберніях яку пяту частину населеня творять Українці).

Північна часть вітебської ґубернії є московська.

Західна часть виленської ґубернії є литовська, але замітна річ, що ще й столиця Литви — Вильна (понад 200.000 населеня) стоїть на білоруській території, так що при означеню границь Литовці зі столицею мусять загорнути і білоруську околицю.

Смоленск і Псков — се переважно московські ґубернії, а Чернигів — се переважно українська ґубернія.

Білорусини мовою найблизші Українцям і у них найбільші симпатії власне для нашого народу.

Коли Білорусь творила одну державу з Литвою, тоді там урядовою мовою була мішана українсько-білоруська мова, якою і списано так званий „Статут Литовський" (закони) в 1529 р.

Білорусини є православні і католики.

Література їх слабо розвинена.

Сила Шевченкового слова.

Не треба ліпшого аґітатора за Україною як „Кобзар" Тараса Шевченка.

Самий його „Заповіт", який тепер став народним гимном на Україні, будить міліони.

Чи треба виразнійше говорити до українських військ, до української молодіжи, до нового українського козацтва і до цілого народу — як:

Поховайте, та вставайте,
Кайдани порвіте!
І вражою злою кровю
Волю окропіте!

Сі слова ґенія України жиють і лунають понад Дніпром, понад Богом, понад Донцем і закликають цілий нарід іти за ними.

І нарід іде і віддає свою кров за волю України.

70 літ минуло, як Шевченко ті слова сказав і передав народови у „Заповіті", у тестаменті. Були ті слова закуті, але тепер розкуті, жиють, звенять і будять землї Шевченка до нового житя.

1.250 днів війни.

Сей новий рік зачав 1.250-тий день сьвітової війни. Той военний час обіймає 178 тижнів або 41 місяців або 3 роки і 5 місяців. Хоч війна триває не цілих 3½ року, то вона тягнеть ся протягом 5-ти календарних літ, а саме: 1914, 1915, 1916, 1917 і 1918. Таксамо тепер уже пята военна зима; пятий раз уже зимують жовніри в закопах і пяту зиму вже голодують і бідують їх родини.

В день 1. січня був 270-тий день війни Злучених Держав з Німеччиною, а лише 24-тий день війни з Австро-Угорщиною.

Як Поляки йдуть „вперед"...

Інтронізаційний комітет, який приготовляв торжество інтронізації польської Реґенційної Ради (правительство Польщі), запроектував для реґентів титули „Ваша Достойносьць", а для цілости Ради „Найяснейша"...

Кривда другого ніколи не є твоїм щастем; ані його біль; ані його терпінє.

Повідомлене.

ОТСИМ ПОВІДОМЛЯЄТЬ СЯ ВСІХ ІНТЕРЕСОВАНИХ, ЩО В МІСЯЦЯХ: СІЧНИ, ЛЮТІМ І МАРТІ, БУДЕ ПРИНИМАТИ СЯ НОВИХ ЧЛЕНІВ ДО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА ЗА ПОЛОВИНУ ВСТУПНОГО.

Український Клюб у Відни про мирові переговори.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on January 2, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

Дня 1. грудня 1917 р. оголосили три клюби послів австрійського парляменту — український, чеський і словінський, отсей комунікат у віденській пресі:

„Предложенє мира теперішного російського правительства опираєть ся не лише на засаді „без заборів і відшкодовань", але також на засаді **права всіх народів до самоозначеня**, — се факт, який австрійське правительство знївечило.

„З уваги на те ми підносимо, що підстава, на якій австрійське правительство — як заявив премієр — готове увійти в мирові переговори, стоїть щодо сеї основної точки в різкій суперечности з усліввями мирового маніфесту теперішного правительства до всіх воюючих народів; бо се предложенє застерігає запоруку для національного самоозначеня, коли знова заява австрійського премієра, зложена в порозумінию з міністром заграничних справ, вказує своєю мовчанкою, що прямо виключує се самоозначенє.

„З причини сеї суперечности в справі найважнійшої точки у предложеню розєму, **ми заявляємо, що переговори, які вже зачали ся, не можуть вести до мира**, і за се ми будемо вважати правительство одвічальним.

„Повторяємо, що на підставі нашого погляду і згідно з нашими заявами з 30-го мая 1917 р. ми прилучуємо ся без застережень до домаганя самоозначеня".

* * *

Ми вже нераз писали, що **справедливий і тривалий мир мусить опирати ся на таких засадах:** 1) Жадних територіяльних заборів; 2) жадних карних відшкодовань; 3) право самоозначеня для не-державних народів; 4) жадних економічних переслїдувань по війнї.

Мир заключений на таких засадах був би о стільки справедливий, що не признавав би нагороди за різню людий, себто за війну, а тимсамим признав би війну злочином, за який не може бути нагороди, але кара, якою є вже властне ненагороджені воєнні страти — для всїх воюючих, без ріжниці.

А колиб політики державні бачили безуспішність війни в теперішних часах, то й охота до війни відпала би і мир був би вже трохи забезпечений.

Одначе по війнї остали би ся ще зародки війни, які по якімось часї могли би таки довести до нової війни.

Тими зародками є власне: 1) неволя народів і поділ між кілька держав; 2) економічне переслїдуванє.

Тому зрозуміла річ, що президент Вілсон і російська демократія до своєї мирової програми вложили всї ті 4 точки.

Колиж Німеччина й Австро-Угорщина хотїли би також такого демократичного і тривалого мира та згодились приступити до мирових переговорів з російською демократією, то очевидно повинні були приняти її засаду. Одначе вони не приняли її в цілости. Приняли першу, другу і четверту точку, а трету викинули. Вони годять ся на програму без заборів і відшкодовань; годять ся на усуненє всякого економічного переслїдуваня на будуче, **але не годять ся на усуненє національного переслїдуваня або й національної неволї.**

Не годять ся вони на се з тої причини, що обі — Німеччина й Австро-Угорщина — мають у себе поневолені народи, **а Австро- Угорщина на десять народів має аж сім поневолених і пошарпаних на части.**

Та Австро-Угорщина старосьвітська, яка є тепер власностию німецької, мадярської і польської шляхти, стратила би для тої шляхти вартість, як би там народи правили собою. Тоді та шляхта не потребує такої Австро-Угорщини. І тому та німецько-мадярсько-польська шляхта каже, що не позволить другим державам втручувати ся до „її внутрішних справ".

* * *

Однак то не лише президент Вілсон, не лише російська демократія „втручуєть ся" до „внутрішних справ" тої шляхти, **але і ті народи, над якими та шляхта панує, обзивають ся, протестують проти сього панованя і домагають ся права самим про себе рішати, без уваги на пануючу шляхту трох „пануючих народів".**

Се власне сказали посли українські, чеські і словінські у своїм комунікатї, який оголосили віденські ґазети.

Вони виразно сказали, що програма мира без застереженя права самоозначеня для не-державних народів — не веде до мира.

І се показало ся вже підчас вступних мирових переговорів у Брестю Литовськім. **Там представники української републики запротестували проти знехтованя засади самоозначеня не-державних народів, через що переговори властиво не довели до успіху.**

Можливо, що представники української републики навіть покликали ся на новійшу заяву українського Клюбу у Відни, але в кождім разї **вони стали в обороні своїх братів, австрійських Українців — і їх теперішних союзників, другів поневолених народів в монархії Габсбурґів.**

* * *

Австро-Угорщина, а також і Німеччина, має ще вихід з того положеня:

1. Або признати кождому народови як найповнійшу свободу і самоуправу, а цілу державу перетворити у федеративну спілку народів (найрадше републику);

2. або дати не-державним (значить тим, що не правлять державою, або — поневоленим) народам право **загальним** (але і свобідним) **голосованєм заявити, до котрої держави хотять належати.**

Можливо, що всї вони відстануть від пануючих народів і пануючі народи мусїти-муть панувати над собою самими, але инакше годї, **бо часи пануючих народів і народів поневолених мусять вже скінчитись.**

Кождий нарід мусить бути сам своїм господарем!

Відозва в справі українських виселенців з Галичини і Буковини.

В 15-тім числї „Подільської Волї" (з 10. вересня 1917 р.) находимо ось-таку відозву:

В 1914 і 1915 роках, в часї окупації і відступленя російських військ з Галичини і Буковини російським урядом було арештовано і вивезено десятки тисяч Українців — в глибокі степи Сибіри і північні ґубернії російської держави. Десятки тисяч невинного, спокійного українського населеня впало жертвою царського режіму. Тисячі з них томили ся місяцями і роками в тюрмах. В тих часах російський уряд поводив ся з тими нещасними жертвами — як з невільниками. Йшли в Сибір цілі ватаги, наражені на всї злиднї і вмирали тисячами.

Другі національности, як прим. Поляки і Жиди, мали змогу організувати поміч для своїх братів. Українці не могли сього зробити. Саме назване себе Українцем потягало за собою тюрму, або висилку в Сибір. Такий був стан до революції.

Велика російська революція 1917 року, що основно змінила політичне і суспільне житє в Росії, зовсім не змінила положеня сих нещасних жертв війни. Навпаки, можна сказати, що подекуди їх положенє стало ще більше невідрадним. І тепер ще маси виселенців Українців перебувають у Сибіри і північних ґуберніях Росії, тому, що поворот їх навіть в европейську Росію недозволений. В горячім революційнім часї всї забули за них, і вони, оставлені на глум долї, марно загибають. Надходить осінь і зима і сим забутим усіми людям грозить смерть від голоду і холоду.

Се лихо тепер збільшило ся через те, що при сьогорічнім відступленю російських військ з Галичини прибула нова филя збігців, виселенців і арештованих.

„Українська Центральна Рада" і „Ґенеральний Секретаріят" в Києві через своє правне і матеріяльне становище і положенє не зробили і не можуть зробити нічого для усуненя або бодай зменьшеня сього горя.

Заініціована „Комітетом Допомоги Українцям — Виселенцям" акція в цїли спроваджeня виселенців-засланців з Сибіри, з причин від него незалежних дала дуже малі вислїди.

В сїй розпучливій прямо ситуації „Комітет Допомоги Українцям-Виселенцям" при Українській Центральній Радї в Києві звертаєть ся до всіх народів культурного сьвіта із закликом: Заступіть ся за нещасних. Допоможіть їм. Погибають сотні тисяч людий, загибає частина народу, на якого спину вложила доля сеї найбільший тягар війни.

Комітет Допомоги Українцям-Виселенцям при Українській Центральній Радї.

18 держав з давної Росії.

Колишна „єдиная і недїлимая" Росія складаєть ся нинї з довгого ряду автономічних або зовсїм самостійних держав, які не признають зверхности нинїшного російського правительства, правительства большевиків.

Утворенє нових держав відбуло ся з малими виїмками в національних границях поодиноких народів Росії.

Росія розпала ся нинї на слїдуючі держави:

Московщина (република), (около 25 ґуберній) з головними містами Петроградом і Москвою, під управою правительства большевиків.

Україна (република) складаєть ся з 9 ґуберній цілих і кількох частин инших пограничних ґуберній. Столиця Київ. Українське правительство становить Українська Центральна Рада.

Польща (королївство) складаєть ся з 9 ґуберній. Столиця Варшава. Управляє тимчасова державна рада, зложена з трох реґентів.

Фінляндія (република) зі столицею в Гельзинґфорсї. Керма держави в руках сенату. Дня 15. січня має відбути ся вибір президента фінської републики.

Литва (правдоподібно буде републикою) складаєть ся з 4 ґуберній. Столиця Вильна. Управляє „Литовська Державна Рада" при співучасти німецьких комісарів.

Курляндія (правдоподібно буде князївством).

Лотвія (република) наразї з осїдком у Вальку (в Лівонії), обіймає прибалтійські землї, замешкалі Лотишами. Найбільшим містом лотиської території є місто Рига, яке находить ся під сю пору в руках німецьких військ.

Білорусь (република) з осїдком в Минску, обіймає 4 ґубернії. Управляє „Білоруська Рада".

Бесарабія („молдованська" република) обіймає бесарабську републику з осїдком в Кишиневі.

Крим (република) обіймає полудневу часть кримського півострова, замешкалого Татарами.

Донщина (військова република) обіймає область донських козаків. Осїдок правительства Новочеркаск. Управляє військова рада з виборним атаманом на чолї.

Кубань (українська військова република) зі столицею в Катеринодарі.

Кавказ (република) обіймає передівсїм грузинські землї. Столиця Тифліс.

Оренбурґ (військова република) зі столицею в Оренбурґу, обіймає 4 ґубернії (Оренбурґ, Уфа, Самара і Саратів).

Сибір (република) обіймає передівсїм західну часть Сибіри. Осїдок провізоричного правительства в Томску.

Туркестан (република) обіймає область на схід від Каспійського моря. Столицею републики є місто Ташкент.

Чорноморск (република) обіймає чорноморську область здовж побережа Чорного моря на стоках західного Кавказу. Новоросійск є столицею сеї републики.

Приамурський край (република) зі столицею у Владивостоцї.

Крім того цілий ряд нових републик є в стадії твореня. Велика часть тих „самостійних" держав висказує однак нинї бажанє утворити **одну спільну федеративну републику.**

Домашна війна в Росії.

(Продовженє зі стор. 1-шої).

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on January 2, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

Українські посли до установчих зборів в Петроґраді.

ПЕТРОҐРАД, 1. січня. — **Українські делеґати до установчих зборів мають прибути завтра до Петроґраду.**

Нинї не роблено жадних заходів коло отвореня засїданя установчих зборів.

Чекають на приїзд українських делеґатів.

ЛОНДОН, 31. грудня. — Петроґрадський кореспондент часописи „Дейли Нюс" доносить, що правительство большевиків поступає незвичайно енерґічно і рішучо помимо крикливої опозиції зі сторони упривілійованих кляс, які роблять все можливе, щоби його повалити, уживаючи до сього підкупства і очерненя.

Кореспондент, який повернув до Петроґраду по довшім побутї в Англії, каже, що застав там більший порядок ніж був там перед кількома місяцями, заки большевики захопили власть у свої руки. Може нарід і не любить большевиків, заявляє кореспондент, але він слухає точно та скоро виконує розпорядженя правительства большевиків, яке є оперте на дійсній силї.

Одним з очернень ворогів большевиків є щирене вістий, що большевики противлять ся скликаню установчих зборів. Після донесеня кореспондента большевики не мають нічого проти отвореня установчих зборів, скоро лише зголосить ся 400 делеґатів. До пятниці прибуло до Петроґраду лише 391 делеґатів. Правительсвто большевиків, пише кореспондент, не має чого обавляти ся, коли би установчі збори й безпроволочно розпочали ся.

Установчі збори розпічнуть ся, скоро лише прибудуть делеґати з України, а сього можна надіяти ся в протягу яких 10 днів.

Дальше каже кореспондент, що якенебудь би й було рішенє установчих зборів під теперішну пору, воно не змінить головного напряму російської політики. Ослаблюючи однак правительство дома, воно ослабило би також його становище в переговорах з Німеччиною. Тому всякі зусиля, щоби силою повалити правительство большевиків, спричинили би лише анархію, яка була би на руку Німеччинї.

Большевики зоружують полонених.

Командант козаків доносить з Ростова, що большевики випустили на волю чимало военних бранців і їх зоружили.

Большевицькі війска мають ще й доси у своїх руках деякі околиці копалень угля в донській области, але вони не є всилї посилати угля до Петроґраду.

Козаки переводять загальну мобілїзацію.

ПЕТРОҐРАД, 2. січня. — Домашна війна відбуваєть ся на широкі розміри в донській области.

Козаки змобілїзували населенє цілої донської долини, мущин і жінок. Хлопці, низше 20 літ, і жіноцтво помагають при транспортах і сповняють обовязки військові за боєвою лінією. Кажуть, що мобілїзацію переведено в протягу 24 годин.

Тисячі офіцирів, які служили давнійше в правильній армії, громадять ся тепер під прапором ґен. Каледіна. Доходять вісти, **що козацький ґенерал зорґанізував корпус, зложений з 20.000 офіцирів.**

Критичне положенє на румунськім фронтї.

ЛОНДОН, 2. січня. — Телеґрама з Петроґраду до „Ексчендж Телеґраф" доносить, що **положенє на румунськім фронтї є дуже поважне.**

Відносини між большевиками а румунськими військами є алярмуючі. Румунські війска обсадили бесарабське місто Лєово та арештували і застрілили кількох провідників большевиків.

Лев Троцький, большевицький міністер загр. справ, вислав ноту в тій справі до румунського посла в Петроґраді. Сей, відповідаючи на ноту, обжалував російські війска за грабленє і паленє румунських сіл. Троцький мав однак відповісти, що оправданє не є вдоволяюче.

Арештоване Авксентієва.

ПЕТРОҐРАД, 31. грудня. — Авксентієва, бувшого президента ради републики, арештовано і уміщено у вязниці в Петропавловській кріпости.

Поголоска про смерть ґен. Корнїлова.

ПЕТРОҐРАД, 31. грудня. — Кружить поголоска, що **колишний головний командант російських військ, ґен. Корнїлов, помер.**

Привернено зелїзничий рух між Ригою і Петроґрадом.

ЛОНДОН, 2. січня. — Телеґрама з Петроґраду доносить, що зелїзничі поїзди вже курсують на лінії між Ригою і Петроґрадом.

ГВОЗДИКИ.

Над ланом широким, до синього гаю,
Розлягаєть ся сивий туман...
Усе вже пожовкло. З холодного краю
Вітрець повіває на лан.
Колись на сім місци, не дуже давно,
Стояв я. Тут все зеленїло;
Усе тут радїло, співало, жило,
Яскравеє сонце на всім промінїло.
Я бачив... вдивляв ся в далечінь прозору
І в кращім квітчастій, де квіти цвили,
Найвисше гвоздики тягнулись у гору,
Вони червонїли, веселі були.
Минулось тепло і все пожовтїло.
Гвоздики, гвоздики мої! —
Якиж я вас бачу? Що вас засмутило?
Чому похилили головки свої?
Чого мовчите? Чого ви завяли?
Що сонця немає й доба не ясна?
Бадьорости, квіти! Не все ви втеряли,
На сьвіті ще буде весна!
Ще сонце засяє, ще вітер заграє,
Всьміхнеть ся небесна блакить, —
Хай лихо й недоля й турботи минають!
Надійть ся й вірить; Боротись і жить!

(„Зоря").

Читайте українські книжки і ґазети бо часте читанє веде до просьвіти, а просьвіта — се сила. — Пишіть по цінник книжок до друкарні „Свободи".

Тяжкі часи в Росії.

Тижневник „Подільська Воля", що виходить у Виннаци (подільської губерніï), надрукувала в 15-тім числі (з 10. вересня 1917 р.) ось-таку передовицю п. з. „Не так склалось, як жадалось".

„Революція наша пережила вже два періоди: весну і осінь. Настає зима — найстрашніший час, коли всі надії можуть замерзнути, коли всі квіти молодого житя можуть загинути. Стало ся те, чого з початку революції ніхто не сподівав ся. Війна, сей ненажерливий молох, приносить смерть і розрушенє не тільки на фронті, а і в глибокому тилу, в серці самої держави. Три з половиною роки ще невиданої війни виснажили державу до краю і настав такий момент, коли ніхто не певен в тому, що вона стати ся завтра. Є такі місця, де нема на ринку хліба і мяса, або де видають необхідні до житя річи по карточкам в мізерних розмірах. Зелізні дороги щодня зменьшують свій рух через брак камінного угля і зіпсуте паровозів та вагонів і хутко може стати ся, що сей рух може бути зовсім припинений. Многоміліонова армія теж не має необхідних до житя річий і останніми часами приходить ся годувати салдатів сухарями. Хутко настануть холоди, а армію нема чим як слід одягнути, взути. Рубель упав в ціні настільки, що втеряв майже всяку вартість і хутко люди не схочуть з тими папірцями рахувати ся. Росія має тепер більше ніж 60 міліярдів боргу (довгу) і борг сей що дня збільшує ся, бо через страшенну дорожню приходить ся відповідно збільшувати видатки. Бідний нарід просто не має можливости бороти ся з таким житем і не знати, як вийти з сього становиша. В Росії в деяких городах починають ся вже голодові бунти. В Москві 2. вересня голодні нападали на підводи з товарами і грабували їх; в Нерехті 29. серпня вломили ся в помешканє Продовольчої Управи, все зруйнували і мало не дійшло до бою. Селяни кричали: „Надо перебить жидов и спекулянтов". В Києві жінки запасних увійшли в салю Городської Думи, коли відбувало ся засіданє нових гласних, і почали вимагати видати їм зараз-же пайок не 800 тисяч карбованців, як постановила Дума, а в кілька раз більше. Гласні доказували їм, що город не має гроший, через те не може збільшити тої суми; жінки і слухати не хотіли, підняли гвалт і мало не побили гласних.

До того всього і на фронті знов почались невдачі. На півночі, коло Балтійського моря, Німці прорвали фронт і взяли город Ригу. Тепер перед ними відкрита дорога на Петроград.

Настали такі часи, яких не переживала держава дуже давно. Треба ужити якихось надзвичайних заходів, щоб обратувати країну, щоб волі не дати загинути.

При таких то обставинах приходить ся нашому Генеральному Секретаріятови брати власть у свої руки і заводити новий лад на Україні.

Наш обовязок — всіми силами допомогати тому Генеральному Секретаріятови в його роботі на користь народу; в автономії України наш порятунок.

В. Дудич.

Орлине гніздо.

(Квітка безсмертника на могилу учителя А. А. Козелла).

Серед темної осінної ночи кождий огник манить і додає сили подорожному. Такими огниками на селі серед нашої темности були народні учителі.

Кажу: були... Тепер за них можна сказати словами Пушкіна: „Иныхъ ужъ нѣтъ, а тѣ далече". Ряд мобілізацій як водою змив красу і силу нашого учительства. Передні лави його мало не всі загинули в сій ненажерливій війні. Далі учителів почали посилати в школи: військові, прапорщиків та фершалів. Старшина військова (начальство) в один голос сьвідчить, що і тут народний учитель зістаєть ся учителем і вірним другом салдата; разом з ним гине в окопах і гине в боях. Невелика решта учителів зістаєть ся по школах.

Як люди кажуть: „На селі тепер все берізки та березки, а дубків мало". Так і в школі здебільшого учителюють молоді панянки, які, на жаль, мало знають житє, нарід і саму школу. А тут кругом, як розбурхане море...

Конець війни підведе сумний підрахунок і наших втрат в учительській семї. А тепер мимоволі згадують ся роковини славної смерти вірного сина українського народу, Адама Антоновича Козелла, учителя околківської школи, житомірського повіту.

Хто хоч раз бачив небіжчика, той по вік не забуде його козацької вроди, правдивої, палкої і завзятої вдачі та щирої і безмежної любови до народу.

Тяжким шляхом пройшов його короткий вік: селянська хата... недостатки... наука по школах... Більська учительська семінарія.

Року 1911 він почав учителювати на Волині в горошківській 2-класовій школі. Через три зими, 1914 р. ранною весною, саме у великий піст, він мусів через одну духовну особу перейти в околківську школу.

Недовго він був і там, бо літом вибухла війна і його зараз же забрали до запасної армії. Півтора року походів, боїв і нужденного житя салдата, сеї „сірої скотинки", як „жалував" колись салдата Драгоміров.

Випадково післали їх роту для якоїсь чорної роботи у київський кадетський корпус. Тут небіжчика вглядів поміж Москалями начальник корпуса і почав його розпитувати... Незабаром після сеї розмови небіжчик став одним із красших юнкерів (кадетів) школи прапорщиків у Києві, а далі й офіцером.

Москва... Гайсин на Поділю... Гульня та розпуста тодішнього тилового (резервового) офіцирства... Не стерпіла його чиста душа сього бруду. Просить ся він на фронт, і весною 1916 року попадає в 397-мий піший Запорожський полк... Як діти, полюбили його відразу салдати, і як діти вірили на кожде його слово...

Натиск Брусілова літом 1916 р., бої на Стирі за Рафалівкою... Штурмували неприступну ворожу позицію „Орлине гніздо".

Одна рота попала в саме пекло. Офіцирів вибили... Приказано тоді післати туди що найкрасшого офіцира, бо догоряє рота, як сьвічка перед Богом. Посилають небіжчика... Наші орли таки добули вороже „Орлине гніздо", але сам небіжчик і богато товаристваналожили там головами...

Спіть, соколи! Спіть, орли! Ваш непробудний сон до віку оберігати-ме вільна Україна. І вона, через вашу працю і кров, стане „Орлиним гніздом", неприступним для всіх ворогів.

Петро Столяренко.

(„Громадянин").

Ярмарок.

(З шиpoкoї „Зорі").

Богато в нас є тепер таких, що не знають, куди повернути ся, до кого прихилити ся, якій партії вірити і до якої належати. Куди не повернеть ся наш селянин, скрізь він чужий, всюди не дома, все наче в гостях.

Покличе його якийсь републиканський клюб, покаже йому картини з остогидлим Роспутином, почастує якоюсь невеною нісенітницею, прочитає йому книжку або лекцію, таку, що селянин тільки очима кліпає, нічого не розуміючи.

Прийдуть якінебудь „оратори", наговорять гороху з капустою: і про републику і про монархію і про анархію і про комуну і про капіталізм і про мілітаризм і про анексії і про контрибуції і про організації і про орієнтації і про кооптації і про революцію і про контрреволюцію і про акти і про контакти і про єднанє і про неділимість російської держави і про те, що нібе в сьвіті нема красшого, розумнішого, тішого, сильнішого й вільнішого народу, як руський (московський).

Торгують тепер на всі застави всі партії, бо сей час, який ми тепер переживаємо, дуже схожий на великий ярмарок. Так і увиваєть ся велика площа, вся заставлена ятками та рундуками. Там продаєть ся матерія і не вспіли ви наблизитись, як вам вже й мірять і показують і розказують і прикажують.

Та вона й міцне, та воно й линяче.

А тут зараз же у самє уховухо галасує, що в нього ряском пахуче. А коло мила рядом сало продаєть ся, а поруч з салом оселедці, коло оселедців доготь, а коло догтю цукерки та медяники.

А ось перед вами копник з ріжними срібними та позолотистими склянками і кулями, які горять, сяють і веселкою на сонці переливають ся, приваблюють до себе, хоч більше нікому не потрібні як тільки дивитись на них і щоб не торкатись до них, бо зараз розсиплють ся.

А ось карусель крутить ся, весь розмальований і розцяцькований, „катеринка розлуку наяряє", „барабан" мов на пожежу бє, а люди сідають на коний і їдуть, їдуть кругом і все на місци, тільки й того, що може декому голова закрутить ся та коло серця занудить.

Отакий тепер скрізь ярмарок. Кождому хочеть ся, щоби ви до його партії пристали, щоб за ним руку тягли. І добре, як наш селянин на доброго чоловіка натрафить то може й навчить ся доброго, та тільки тепер того доброго так мало, що за поганим і не видно його. Скрізь будяки та бугилови в гору пнуть ся, аж до неба сягають, а якаnебудь корисна рослинка по землі стелить ся й ніяк на сьвіт Божий не може вибитись.

А таких будяків у вас богато є.

Ті пани-поміщики та урядовці зі старими звичками, що пили з нас кров, тягли жили та мов на товарину дивили ся, тепер чогось до нас дуже добрими поробили ся, лисицею в очи нам зазирають, підлащують ся, обіцяють нам цілий мір добра та долі красшої; так солодко говорять, мов замовляють та зашіптують. Але ми повинні памятати, що в найсолодшім найбільше й отрути сховано. Хто правду в очи каже, то той не може бути дуже ласкавий, бо правда завше в очи коле, особливож наша мужича проста правда, бо ще і Котляревський казав, що:

Мужича правда есть колюча,
А панська на всі боки гнуча.

То тільки пани можуть миленько брехати та ехидна й лукава людина все вже буде підхвалювати і потакувати, бо вона знає, що нас сим скорійше до себе прихилить. Є й між панами дуже добрі, чесні й правдиві люди, але, я-ж кажу, їх так мало, та так їх залили, що їх і не видно, мов тої рослини з будяків.

Треба обережно ходити на сім ярмарку, не звертати уваги на фіґи та на міґи та на всі ласощі, а треба нам своїх людий слухати та тих панів, які про наші рідні справи говорять. Треба пригадати хто він, той чоловік, і чим перше він займав ся, чи заробляв свій насущний своєю шиєю та спиною, чи може шинком торгував та людий облював та за ті пяні гроші й земельки придбав; чи був у кого в наймитах, чи сам наймитами попихав; чи був за сторожа коло чийого хазяйства, чи може обкрадав те хазяйство; чи той, що ніколи в церкві не буває, а носить в собі Бога й людям добра зичить, чи той, що у церкві стоїть з самого переду, бє поклони й держить для вас камяюку за пазухою...

Пильно ми повинні до сього придивляти ся та прислухувати ся; розбирати, що чоловік язиком каже й чим він себе на ділі покаже. Инший на словах дасть і журавля в небі, а на ділі той синиці від нього не побачите; инший на язиці як на органі виграє, а на ділі мов очеретянка — пищить; инший аnереду начебто й „блажен муж", а ззаду то „вскую шаташа ся".

От через те ти ми й повинні самі на себе покладати ся; а особливо не няти віри абияким вискочкам. Ми повинні памятати, що ми маємо бути самі собі, без опікунів та благодійників. А розпізнати, хто наш ворог а хто приятель ми зможемо тоді, як до своєї власної праці станемо, як всі узнаємо, що ми Українці, і коли узнаємо і отверто се заявимо й коли хто з тих опікунів, зайд та чужинців без лукавства нас підтримає, то ми тоді впевнимо ся, що він приятель наш і ми з радостию протягнемо йому свою руку.

Хто-ж нам упоперек шляху стане, то тому ми скажемо:

„Гєть з нашого шляху, поганенька мерзото, й не суперечнам прямувати до своєї мети! Бо мета наша дуже давна й велика і до неї ми дойдемо: до братерства і всі ті, хто її вспупреч іде, загинуть ся й потонуть в своїй нерівній та нечесній боротьбі й по них на сьвіті тільки недобра згадка лишить ся..."

П. Темченко.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

І. Рекун.

ДО УКРАЇНИ.

Україно, Україно,
Рідна моя ненько!
Як згадаю тебе, краю,
Заплаче серденько!

Як не плакать за тобою,
Як і не журитись,
Як за тебе, рідна нене,
Богу не молитись?

Скільки літ ти горювала
Діток годувала,
Викохала, виняньчила,
Всього їм придбала.

Ти думала, ти гадала,
Безталанна мати,
Що на старість тебе діти
Будуть годувати.

Ти ж не мало діток маєш!
Тридцять міліонів,
Та письма свого не маєш
І своїх законів.

І не можеш самостійно
В своїй хаті жити
І все мусиш на всі боки
Голову хилити.

Самі собі на нещастє,
Нене, твої діти,
Підняли ся й розійшли ся
По білому сьвіті.

Доживати у науках
Пішли в Московщину,
Покинувши в чужі руки
Неньку Україну.

А навчившись, язиками
Вони добре чешуть;
Тільки правди мало кажуть,
А богато брешуть.

І незрячих гречкосіїв
За нікчемних мають,
З Москалями й чужинцями
Всіх їх обдирають.

А лукаві „добродії"
Пішли міркувати,
Як би тепер Україну
Дорозше продати;

Бо натуру вони мають
Нам на лихо хитру:
На дві дудки разом грають,
Держать ніс по вітру.

Українці! Вас благаю,
Молю: схаменіть ся!
Як один з чужого краю
До дому верніть ся!

В свою власну батьківщину,
До своєї хати
Нетерпляче виглядає
Вас рідная мати!

Верніть ся, Українці,
Молю вас, благаю!
Я просив би вас і красше,
Та вже слів не маю.

Де те слово просте, крінке,
Щиростю сповите,
Хитростию й лицемірством
Не дуже підбите?

Де те слово просте, крінке,
Як горівка з перцем,
Щоб всякого Українця
Вхопило за серце?

Щоб убогий і богатий,
Вчений і невчений,
Щоб схопив ся, аж підскочив,
Неначе печений?

І на вас, юнаки-учні,
Сили молодії,
Покладають темні люди
Всі свої надії.

Нуж до гурту та до стягу,
На працю велику!
Техесенько, гарнесенько,
Без гвалту і крику!

І розкуйте Україну,
Розвяжіть їй руки —
Щире скажуть вам спасибі
Діти і онуки.

Клим Поліщук.

КРИЛ НАМ ДАЙТЕ!...

О, дайте нам лиш крила!...
Повстане дивна сила...
З знесилених грудий;
Прокинуть ся півсонні
Мотиви тиходзвонні
Пісень сьвятих ідей.
Настане день крамоли,
Як небо, гори й доли.
Здригнуть ся, задвижать,
І будуть битись згуки
Недолі, болі й муки,
Що в серці ще лежать...
Вінки сплетем барвисті,
Палаючі, огнисті,
Огні засьвітим всім,
Щоб всесьвіт зчудував ся,
Звідкіль сей шум прорвав ся
В пориві все однім...
Хоч тьма сичить навколо,
Хоч в крови наше поле
І гомін зла в юрбі
Лютує і шумує,
І серце ще нудьгує
В безрадісній журбі, —
Ми віруєм власним силам,
Що виростуть в нас крила,
Для лету в дальний путь.
І там, слідом за нами,
З вінками і піснями
Увільнені підуть...
На зустріч долі сьміло
За спільне волі діло
Крізь пітьму темних сил
Ми вийдемо на волю
І знищимо недолю,
О, дайте тільки крил!...

Сава Чернецький.

ЛЮДСЬКЕ ГОРЕ.

Людий я люблю, радість їх,
Та більше людське горе:
Воно потрібне для всіх,
Як дощ майовий в поли.

Воно гартує сильно нас,
Учить любити й чути;
А хто ще з горем не стрічавсь —
Не може добрим бути.

Воно та сила, — я-б сказав
Що лучить нас у бою;
А хто ще горя не зазнав,
Не є ще людиною.

РУХ У ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗА.

ПАТЕРСОН, Н. ДЖ. Тов. ім. Т. Шевченка, від. 64, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що мітинг відбудеть ся дня 6. січня о годині 1-шій пополудни. Напоминаєть ся всіх членів і вас, урядники старі і нові, явити ся на означений час, бо знаєте, що на сім мітингу маємо дуже важні справи, як справозданє з цілого року і передаванє уряду новому урядови з книжками, касою і всіми рахунками. Кождий член повинен інтересувати ся сим, що і який маєток товариський старий уряд передає новому урядови. — В. Григорчук, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Тов. „Поміч в Чужині", від. 215, подає до відома, що на річнім мітингу дня 22. грудня м. р. вибрано отсей уряд: Ф. Зухорський, предс.; М. Кочачек, заст. предс.; П. Козачек, кас.; О. Кучма, секр.; Х. Корендович і З. Скальський, контрольори. Подаєть ся до відома, що через три місяці (січень, лютий і март) товариство приймає нових членів без вступного, а до У. Н. Союза після статута. Мітінги відбувають ся в першу суботу в місяци в галі під ч. 133 Е. 5-та ул. — Ф. Зухорський, предс.; П. Козачек, кас.; О. Кучма, секр.

ДЖЕРЗИ СІТІ, Н. ДЖ. Подаєть ся до загального відома, що на річних зборах братства св. Івана Хрестителя, від. 270, вибрано слідуючий уряд: К. Піддубчишин, предс.; Н. Пігура, заст. предс.; А. Рубинович, кас.; В. Турчинський, заст. кас.; В. Матвіяс, секр.; М. Барап, заст. секр.; В. Гіль, І. Жарський і М. Косановський, контрольори; М. Мазур, Д. Струк, Ю. Гук і С. Сайчук, хоружі; М. Мазур, капітан; І. Веньо, С. Сайчук і С. Левчук, дверник. До нагляду над хорими є обовязаним кождий член братства. — В. Матвіяс, секр.

ГЕСТИНГС ОН ГУДСОН, Н. Й. Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 6, повідомляє, що на річнім мітингу вибрано слідуючий новий уряд: М. Федів, предс.; І. Михайлишин, заст. предс.; С. Мурянка, кас.; В. Фридрик, заст. кас.; Н. Вітковський, секр.; С. Гринин, заст. секр.; І. Палиця і Т. Наливайко, контрольори; Т. Тренча і І. Швайлик, догладачі хорих; С. Веский, кошовий; І. Ковалів, дверник. — І. Голеcчак, секр.

ГАМТРАМК, МИШ. Тов. ім. М. Станиського, від. 146, вибрало отсих нових урядників: А. Доскоч, предс.; А. Федорищко, заст. предс.; В. Гах, секр. фін. (секретар рекордовий буде вибраний на слідуючім мітингу); Н. Генко, кас.; С. Яремчук, заст. кас.; Н. Пасніак, І. Тригук і Ю. Гулик, контрольори; С. Солодкий і О. Гриньків, догладачі хорих.

ШИКАГО, ІЛЛ. Бр. св. Стефана, від. 221, повідомляє всіх своїх членів, що річний мітинг у грудни 1917 р. не відбув ся, проте річний мітинг відбудеть ся в неділю, 13. січня б. р., в галі церковній на розі Оклей і Райс стр., зараз по Служби Божій. На тім мітингу контрольна комісия здасть справозданє касове за рік 1917, а також старий уряд зі свого урядованя. Потім буде вибір нового уряду на рік 1918-тий. Будемо приймати нових членів до братства без вступного, а до У. Н. Союза після статута. Кождий член має явити ся на сей мітинг на означений час. Неявившийся член заплатить кару 50 цнт., а урядник $1.00. — І. Гайович, секр. фін.

СИРАКЮЗ, Н. Й. Отсим повідомляєть ся членів тов. „Укр. Січ", від. 282, що на річнім мітингу дня 16. грудня 1917 м. р. вибрано слідуючих урядників: Г. Трач, предс.; О. Кирик, заст. предс.; Г. Парибус, кас.; Т. Кожушко, заст. кас.; І. Олійник, секр.; В. Гудайй, заст. секр.; Н. Трач, С. Грапвик і С. Кирик, контрольори; Н. Пастушинчин, С. Качубівський, Я. Гринчук, Г. Ношк, Т. Андрусишин і С. Соколовський, опікуни хорих; Уряд до Народного Дому: Г. Бедаїсь, голова; А. Бочай, секр.; С. Кочубівський, кас.; О. Надяк і В. Конйй, контрольори до Народного Дому; О. Скляренко, господар галі. Мітинги відбувають ся кождої третої неділі по першім в домі звичайнім. Члени обовязані приходити на мітинги точно о 2-гій годині пополудни. Члени повинні приводити з собою нових членів до товариства і до У. Н. Союза, бо се для нашого власного добра. — І. Олійник, секр.

БАЛТІМОР, МД. Бр. Пресв. Тройці, від. 320, подає до відома, що на річнім мітингу дня 9. грудня м. р. вибрано отсей новий уряд: Г. Шулька, предс.; Я. Семенків, заст. предс.; В. Байда, секр фін.; П. Семенків, секр. рек.; Н. Мармаш, кас.; Н. Семенків, С. Патирай і П. Дурдела, контрольори; В. Леськів, А. Харишин і Н. Малко, догладачі хорих; І. Новаковський, капітан; С. Грень, хоружний; О. Івахів, дверник. Мітинги відбувають ся кождої другої неділі в місяци. Просимо точно приходити на мітинги і по можности більше членів приєднувати до У. Н. Союза. — В. Байда, секр.

ЕЛИЗАБЕТ, Н. ДЖ. Бр. св. Михаїла, від. 142, повідомляє, що на річнім мітингу дня 15. грудня м. р. вибрано слідуючий новий уряд: Ю. Шевчук, предс.; Т. Мафойка, заст. предс.; І. Цурчак, кас.; Ф. Бутивець, заст. кас.; А. Дроняжевський, секр. фін.; М. Пругар, секр. рек.; К. Мирко, П. Останчук і Н. Слугоцький, контрольори; В. Качураль і Т. Глух, догладачі хорих на Елизабет; В. Дорош і А. Санияк, догл. хорих на Вей Вей; Е. Мамчак і С. Колодій, опікуни каси; Т. Гонимар, капітан; І. Поливчак, хоружий. Мітинги будуть відбувати ся кождої другої суботи по першім в галі під ч. 83 Дівінгстон ст. — Ю. Шевчук, предс.; І. Цурчак, кас.; А. Дроняжевський, секр.

ДЕРБИ, КОНН. Тов. „Запорожська Січ", від. 23, повідомляє всіх своїх членів, що звичайний мітинг відбудеть ся дня 6. січня б. р., точно о 2-гій годині пополудни, в шкільній галі під числом 100 Мейн ул. Кождий член повинен явити ся на той мітинг, бо будуть важні справи до полагодженя і справозданє контрольної комісії. — Уряд Товариства.

ДОПИСИ.

З BURNSIDE, CHICAGO, ILL.

Театральне представлене.

З ріжних закутків Америки читаємо дописи про розвій та житє просьвітне американських Українців. З декотрих плейзів стрічаємо частійше дописи про їх просьвітну діяльність, з декотрих меньше, а є і такі, про котрі загал цілком нічого не знає, що в них істнує, яка українська громада.

До таких належало і Шікаго, парохія в Бурнсайд. Від довшого часу чув я підіймаючі ся тут голоси, що треба „щось" робити, щоб і дальше про нас люди знали, та все якось тільки на тих покликах сходило. Забогато тут було босів, з котрих кождий хотів бути проводиром, і з „гречности" один другому уступав перщенство, а всі разом нічого не робили.

Аж здобули ся на відвагу члени товариства „Січ" і дня 2. грудня м. р. в гали парохіяльній відограли драму „Бондарівна". З уваги, що тут мало відбути ся аматорське представлене перший раз, то публики зійшло ся стільки, що і місць не стало. Межи гостями було доволі і чужинців.

В осьмій годині піднесла ся куртина і на сцену вийшов п. Й. Демкович, з сивим, розхрістаним волосем, в старім дамськім панамськім капелюсі (вжеж у таких капелюхах козаки не ходили), так ухарактеризований, що не то, що як би його поставив де в зерні, то напевно вистрашив би всі птахи відтам, але і чоловік, як би був з ним зійшов ся сам-на сам, то відразу дістав би серцевої хороби з перестраху від такого чудовиска. Но, але в тім вже не вина аматора, тільки режісера, чи котроі-там другої голови, котра позволила на таку характеризацію.

З ролї Бондаря п. Демкович вивязав ся добре, можна сказати: найліпше зі всіх аматорів. Ролю Тетяни, дочки Бондаря, відограла панна О. Кулян дуже монотонно, зі штивними руками, в пригорбленій поставі, з розчепіреними руками, і аж доперва в послїднім акті набрала більше верви, тай поводила ся відважнїйше. Старосту відограв п. Козак слабо, а до того в невідповіднім, до даного часу і ролі, костюмі, бо замісць мати польський контуш, убрав ся в пів-француський уніформ з XVIII. століття, з австрійським урядничим пирогом на голові з якимись білими курячими чи індичими перами на переді. Ролю Чеслава Герцеля, прибічного шляхтича старости, відограв п. А. Товарніцький зовсім добре, лиш його костюм надавав йому вигляд більше середновічного Еспанця, ніж польського шляхтича. Ролю Дениса грав Ю. Гінька добре а ролю Оксани грала п. А Дзьордзевич, котра своєю симпатичною поставою тай свобідними рухами зробила миле вражінє на публиці. Всі прочі аматори грали пересічно добре з виімкою п. М. Коцоловського, котрий на жаль відограв найгірше ролю Тараса. Головних роль ніколи не повинні брати слабі грою аматори, тай ще такі, котрі не мають голосу до співу, а підоймають ся співучих роль. Тож і п. Коцоловський не то, що грав дуже слабо, але в місци, де приходить співати, замісць стануги на середині сцени і звернути ся до публики тай причарувати чужих (бо свої може вибачилиб) українською козацькою піснею запхав ся десь в кут під кулїси, звертаючи ся пів задом до прибувших гостий, в тій цїли щоби вони не спостерегли ся так скоро, як то наш козак тільки махає губою, а хтось за кулїсами виручає його баранячим голосом у співі. Се вже таки ганьба, і то велика! Тут в Америцї не дасть ся так легко пристосувати старокраєва пословиця „на село людий дурити" бо тут навіть такі, котрі прийшли недавно з села, не хочуть дати ся чимнебудь збути.

Також і сего не можу промовчати, що цїла штука закінчила ся без кінця, бо наші козаки, як дістали в руки польських шляхтичів, котрих мали бити і вязати, то в тім місци дійсно грали з вервою, питомою не козакови, але мужикови, котрий, коли почує клич „бий", то в той час вже йому не треба два рази говорити: стає хоробрий до бійки, як ось тут мало місце на сцені: так завзято взяли ся до бійки, як би справді дістали в руки яких ворогів, тай вяжучи, бючи, копаючи і т. п., не вміли знайти границї, коли буде досить того, і в великім ентузіязмі навіть уваги не звертали, що Герас і Тетяна ще щось говорять, тай через той крик, їй Богу, ніхто не знає, чим закінчили.

На другий раз в таких случаях, де приходить бити ся на сцені, нехай аматори звертають більшу увагу на те, щоб не переборщити, як сим разом, та непотрібним гамором не перешкаджати другим аматорам в грі, а публицї в слуханю.

На закінчене і се ще додам, що на будуче нехай аматори постарають ся о відповідні костюми, щоб не виходило на се, що свої своїх осьмішують перед чужими, так що замісць аматорського представленя виходить якийсь комедіянтський „шов" — сьмішне чудовище.

Один з присутних.

З WOONSOCKET, R. I.

Давно вже не було чути про наше місто Вунсокет, як у нїм наш український нарід організує ся. Тому девять лїт назад в місті Вунсокет кацапня так була розширила ся, що й нїхто не думав її здушити. Були тут справді наші щирі Українці, але вони таксамо не признавали ся до своєї народности, бо кацапи говорили, що вони всі є руські люди.

Аж 9. цьвітня 1910 р. і нашим Українцям отворили ся очи і вони прозріли та побачили той великий блуд, що самі можуть запропастити ся, а тимбільше їх дїти. Отже вони ніяким способом не могли спасти ся від загибели і їм прийшла красна думка, щоби тут завязати українське товариство. Бо вони видїли і знали дуже добре, що лише своя організація, лише рідне товариство може їх вибавити від загибели, а передівсім злука всїх під один український прапор.

Як задумали, так і зробили. Дня 9. цьвітня 1910 р. розійшов ся грімкий голос, що в нашім місточку завязало ся українське товариство „Запорожська Січ", 206 відділ У. Н. Союза.

Почули ту несподївану вістку наші давно знакомі неприятелї, царославні кацапи. Від тої вістки вони дістали такий сильний удар на серце і на совість, що самі не знали, що мають з ним робити. Так попросту сказати: дістали помішане розуму. Кацапи вже від першого дня предвиділи і знали дуже добре, що вони зі своїм „обществом" як не тепер то пізнійше мусять розлетіти ся. І як вони предвиджували, то так їм і стало ся і нинї вже по них слїду нема.

Отже те товариство „Запорожську Січ", 206 відділ У. Н. Союза, завязали справедливі, чесні, моральні і сьвідомі Українці. Вони то власне немало труду і праці положили. Вони початково ходили хата від хати і намовляли людий, аби вписували ся до так красного і славного товариства. І дуже їм тяжко приходило ся, бо з початку не могли назбирати стільки членів, аби можна було утворити самостійний відділ. Отже що робити? Вони повписували до товариства ще свої жінки і старали ся, як могли і розуміли, щоби лише пустити новоосноване товариство в житє. І нинї ті щирі й витривалі люди вже можуть похвалити ся перед цїлим українським народом, що вони за тих сїм лїт зділали.

Нині те товариство має до 50 членів, стоїть на добрім фундаменті і має свій власний маєток. А найкрасшим для кождого члена є те, що ми маємо свою українську музику, котра вже істнує понад півтора року. Сї наші музиканти дуже красно грають. Вони заслугують від нас і від цїлого нашого загалу на честь і славу. Їх можна назвати правдивими синами України, бо вони власне накладають своїм здоровлем і грішми, а все з любови і для хісна цїлого українського народу.

Отже ми насамперед повинні бути вдячні тим нашим основателям сего товариства, а відтак тим вірним товаришам, котрі так чесно і мудро провадили се товариство.

Але, на жаль, мушу сказати, що маємо тут і кількох противників — не кацапів, а таки наших... Один з них був навіть нашим проводиром. І нині він хотів би знищити ту всю народну роботу, ту народну кровавицю, котру поодинокі члени з тяжким трудом заробляли і до купки складали. Він то пускає ріжні клевети, як та бабка під кужілем, бо він мав би вже охоту пійти до Гайдамаків... Але я йому не дивую ся, бо він сам того не робить; він має ще до себе опікуна, одного бізнесмена, котрому не лежить на серци добро народне, але своя власна кишеня. Йому жаль, що товариство „Запорожська Січ" потрафило зложити стільки гроша; йому жаль, що ми маємо свою музику; йому жаль, що ми маємо свою українську крамницю. Отже як би ми того всього не мали, то він то дуже добре знає, що то всьо булоб опинило ся в його кишени. Але воно тоді не було би народне!

Не пора в рідну хату вносити роздор! Не дивім ся, Дорогі Товариші, і не слухаймо жадних шкідників народних! Гуртуймо ся і вступаймо громадно до славного козацького товариства „Запорожська Січ". Се є одиноке і найсильнійше українське товариство у Вунсокет. Тут не повинно бути ні одного Українця, котрий би не належав до так славного товариства.

І не забуваймо за У. Н. Союз! Се є найсильнійша українська організація в Америці і кождий сьвідомий Українець повинен обовязково до неї належати. Бути членом У. Н. Союза — се велика честь для кождого нашого громадянина.

Отже до дїла, до праці, Дорогі Товариші! Организуймось і єднаймось, бо лише в організації є лучність, а в лучности сила. Думаймо і працюймо над добром народним, а коли будемо працювати на народній ниві, коли будемо організувати ся, коли будемо лучити ся в одну сьвідому громаду, то наша праця не пійде на марно.

П. Мішанець.

В кождій українській хаті повинен находити ся Календар У. Н. Союза.

СІЧОВІ СПРАВИ.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Подаєсь до загальної відомости всім членам Січи, як також всім прихильникам січового руху в Ню Йорку, що річні загальні збори Січи відбудуть ся в четвер, 3-го січня 1918 р., в концертовій гали Народного Дому, 217-219 Е. 6-та ул., точно о 8-ій год. вечер.

Кождий січовик і січовичка зобовязані явитись на зборах в означений час та принести з собою виповнену карту голосованя, яку одержали на минувших зборах. З членом, який не подавши причини, не явить ся на зборах, поступить ся після січових правил.

Також всі ті, які бажалиб вступити в члени Січи, повинні сю хвилю належито використати, бо на зборах будемо принимати всїх охочих дївчат і хлопців до Січи без вступного. — Здорові будьте!

П. Задорецький, кошовий.

ЕЛІЗАБЕТ, Н. ДЖ.

ЗАХОДОМ ШКІЛЬНИХ ДІТИЙ І ТОВАРИСТВА „БОЯН"
— відограєть ся —
в день Різдва Христового (7-го січня 1918)
театральні представлення п. з.
„КОЗА ДЕРЕЗА", „ВЕФЛИЄМСЬКА НІЧ", „ГОСТИНА СВ. О. НИКОЛАЯ"
В SEANGER HALL,
362 Elizabeth Ave. & corner 4th St., Elizabeth, N. J.
Початок о годині 7. вечером.
ВСТУП 35 ЦНТ.

Просить ся всїх громадян прибути на сей вечерок. 1-2

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Позір! Українці! Позір!

Українське тов. „Вільні Козаки м. Львова"
— відограє —
в гали Народного Дому
дня 2. лютого 1918 р.
досп небуваде в Ню Йорку
представлене
УКРАДЕНЕ ЩАСТЄ

ДІЄВІ ОСОБИ:

Микола Задорожний.....т. Н. Васильців
Анна, його жінка.....т-ка А. Климкович
Михайло Гурман..........т. Е. Душник
Олекса Бабич, селянин.......т. І. Якимів
Настя, його жінка....т-ка К. Наконечна
Війт, селянин...............т. М. Мельник
Шльома, арендар...........т. І. Комар
Селяни, селянки, парубки, дївчата, музики і т. д.

По представленю
ВЕЛИЧАВИЙ БАЛЬ.

Просимо о живу участь, а за добру забаву ручить
215 КОМІТЕТ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

На річних зборах тов. „Вільні Козаки міста Львова", відбувших ся дня 14. грудня 1917 р. в сали Народного Дому в Ню Йорку вибрано новий уряд, до якого увійшли слїдуючі особи: Я. Кирич, предс.; Н. Озинців, заст. предс.; І. Якимів, кас.; Л. Поволецкий, заст. кас.; М. Савіцький, секр. фін.; Е. Душник, секр. рек.; Н. Васильців і Т. П. Половко, надзиратель хорих; П. Проковів, Я. Озинців і С. Савіцький ґросїєри; Н. Васильців, хоружий; В. Древний, заст. хоруж.; П. Проковів, отаман; Л. Ворона і П. Періг, бібліотекарі; С. Пастернак, господар гали; С. Савіцький і П. Бенґжин, контрольори книжок; К. Савіцька, предсідателька; К. Вовк, з. предс. До комітету Народного Дому увійшли: П. Проковів, Я. Кирич і Я. Озинців.

За Тов. „Вільні Козаки міста Львова":
Е. Душник, секретар рекордовий.
Я. Кирич, предсідатель,

Купуйте Календар У. Н. Союза. Коштує 50 цен. разом з пересилкою.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ.

Пошукую свого товариша **ІВАНА ҐРАДЕЦЬКОГО** з села Брижова. Має перебувати в Скрентон, Па. Хто би о нїм знав або він сам, прошу зголоситись на адресу: 2
CIRYL RYSHKANYCH,
Box 15, Wilmore, Pa.

П. ІВАН ЧЕРНЕЦЬКИЙ, дякоучитель, зволить подати свою теперішну адресу до адміністрації „Свободи" для переслання йому листа. 2

ДЕ Є: Пошукую **ВАСИЛЯ МАХНИКА**, бувшого дяка в Джанставн і Барнесборо, Па. Хто би о нїм знав або він сам, прошу зголоситись на адресу: 1—2
REV. BASIL HRYVNAK,
Box 72, Gorham, N. Dak.

Понеже з церквою на Горгем, Н. Дак., згоріли всї книги церковні, длятого просить ся тї парохії, котрі мають до відпродажі Євангеліє, Служебник і Требник, львівского видання, хотяй і уживані, зголоситись на понизше подану адресу: 1-3
REV. BASIL HRYVNAK,
Box 72, Gorham, N. Dak.

Пошукую свого брата **МИХАЙЛА РИБАКА** з села Самолусківці, пов. Гусятин. Перебував в Вунсокет і там оженив ся, після виїхав. Хто би о нїм знав або він сам, зволить голоситись на адресу: 1-3
ELIAS RYBAK,
38 Clippert Ave., Detroit, Mich.

ПАРОХІЯ СВ. КОНСТАНТИНА в Мінеаполіс, Мінн., пошукує дякоучителя, котрий знав би управляти хором і приготовувати представленя. Посаду може обіймати від 15. січня 1918 р. По близші інформації прошу голосити ся на слїдуючу адресу: 1-3
ALEX. KOZAK,
719 University Avenue, N. E.,
Minneapolis, Minn.

Пошукую свого стрийка **ІВАНА ЛАДНЮКА** з села Супрунівки, пов. Скалат. Перед кількома роками перебував в Вест Вірджинії. Хто би о нїм знав або він сам, зволить ласкаво зголоситись на адресу:
STEPHEN LADNIUK,
16 So. Pearl St., Albany, N. Y.
1-3

В дуже важній справі пошукую **МИКОЛАЯ СІКУ**. Прошу голоситись на адресу: 1
T. BUCYK,
181 Avenue A, New York, N. Y.

Пошукую свого знакомого **ПЕТРА СКРИПКА** з села Семиковець, пов. Городенка. Послїдними часами перебував в Джемейка, Л. Ай., Н. Й., а тепер має перебувати в стейті Ню Джерзі. Хто би о нїм знав або він сам, нехай зголосить ся на адресу: 1-3
HARRY HUMENITSKY,
101 East Broadway, New York, N. Y.

Пошукую **МИХАЙЛА ЗАМОРОКУ** із Збаража, Галичина. Має перебувати в Бетлегем, Па. Хто би про него знав або він сам, прошу повідомити мене на адресу: 1-3
WOJCIECH LUCZKOW,
347 E. 12th St., New York, N. Y.

28 АКРОВА ФАРМА НА ПРОДАЖ.

Земля урожайна, з того 16 акрів до орання а 12 акрів ліса, кінь, корова, плівка, льоха на поросна, 3 свиний до годованя, 400 бушлів кукурузи з качанами, овес 50 бушл., пшениці пару бушл., 2 вози, боґа, 2 гарнеси, кішниці на кукурузу, 75 курий, домашні знаряди, цїлий інвентар як в хатї так і до господарства. По близші поясненя прошу голоситись устно або листовно до: 2—4
O. BUDNIK, Martinsville, N. J.

Читайте українські книжки і газети, бо часте читанє веде до просьвіти, а просьвіта — се сила. — Пишіть по цінник книжок до друкарні „Свободи".

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАНЄ ВЕДЕ ДО ПРОСЬВІТИ. А ПРОСЬВІТА — СЕ СИЛА. — ПИШІТЬ ПО ЦІННИК КНИЖОК ДО ДРУКАРНІ „СВОБОДИ", 83 ГРЕНД СТ., ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ.

ПРО АВТОНОМІЮ І ФЕДЕРАЦІЮ.

(Дальше).

От такий лад, коли якийсь край чи нарід має право влаштовувати своє житє по своїх законах, називаєть ся автономією. І коли ми пильно придивимо ся до теперішної російської держави, то ми мусимо признати, що ледви чи ще для якоїнебудь країни в сьвіті автономія така потрібна і така корисна, як для Росії. Адже на величезнім просторі російської держави ми всюди бачимо в ріжних краях держави ріжне хазяйство. Всі вони мають свої власні місцеві потреби й інтереси, і вже навіть через се одно автономія сталаб їм в дуже і дуже великій пригоді. Та всякі краї російської держави відріжняють ся один від одного не тільки своїм хазяйством, а й тими народами, що в них жиють. Самих тільки найбільших народів (націй) є в Росії пятнайцять, а окрім сих великих народів жиють ще біля сотні инших, дрібнійших. Звичайно, що всі ті народи терплять велику національну неволю і тому для Росії національна справа є найострійша і найважнійша, а автономія народів найпотрібнійша.

Такий автономний лад мусить бути заведений в теперішній, покищо централістичній російській державі длятого, щоби з нього була найбільша користь всьому трудящому людови і всім націям, які входять в склад держави. Такий лад повинні встановити незабаром всеросійські установчі збори (учредительное собраніе) для нашого краю і для всіх инших країв. І коли би було встановлено такий лад, коли би всі національні краї здобули собі автономію, тоді вся наша держава перетвориласб ся у вільний союз (федерацію) автономних країв, в федеративну республику, в якій всі народи стали би справді вільними й рівноправними.

Бо тільки тоді, коли кожда нація сама порядкувати-ме своїми справами, коли инші нації не втручати-муть ся в її житє, тільки тоді прийде конець національній боротьбі і настане справжня воля народів. Але вороги автономії кажуть, що вона руйнує єдність і цілість держави і що, мовляв, та держава міцнійша, в якій нема автономії. А чи так же воно справді є? Очевидно, ні! Бо лиш автономія ставить державу, в якій жиє кілька ріжних народів, на новий, міцний фундамент.

На місце сили тюрем, штиків і гармат, які тільки й примушували народи жити в гурті, автономія ставить добру волю народів, вигоду для них жити у великім державнім союзі народів. Автономія не може загрожувати небезпекою єдности держави, а навпаки, принесе користь і зміцнить сьвідомість потреби такої єдности. Вона зміцнить її і в тім разі, коли чужому народови, прилученому до держави, буде дане право керувати ся власними законами і зберігати свої звичаї, віру і рідну мову. І сі спостереженя, сі міркованя не є вигадка, бо вони знаходять собі ґрунт, знаходять собі стверджене в самім житю людськім. Адже в Европі є країна Швайцарія, в якій мирно і спокійно жиють побіч себе три ріжні національности: Німці, Французи й Італійці, складаючи вкупі один швайцарський нарід. Вся держава швайцарська складаєть ся з 22 маленьких осібних держав, (які звуть ся кантонами), з котрих кожда є цілком самостійна, з своїм парляментом (соймом), з своїм урядом, з рівними правами для кождого громадянина, з широкою змогою кождому брати найжвавійшу участь в урядованю держави. Така держава, котрою править сам нарід безпосередно через своїх виборних, зветь ся, як відомо, демократичною републикою. Але всі швайцарські републики обєднюють ся ще загальнодержавним ладом, з загальним парляментом і урядом, котрі керують тільки спільними справами всіх обєднаних републик, зливаючи їх в одну сполучену державу. Така держава зветь ся вже федеративною републикою. І хоч в склад сеї републики входять, як ми бачили, народи ріжної мови і ріжної віри, але проте всі національности в Швайцарії мають однакові права: ні один нарід не панує над другим, ні одна мова не вважаєть ся забороненою, а навпаки, ще всі державні закони друкують ся на трох мовах. Через се нема там між націями [ніяких] непорозумінь, через се, не вважаючи на те, що швайцарська федеративна република складаєть ся з многих окремих маленьких держав, з ріжно-національною людностию,— всі громадяни обстоюють, шанують і люблять свою спільну державу, і єдности Швайцарії може позавидувати всяка країна.

Значить, повна самостійність кантонів, їх автономія, ані крихти не загрожує цілости швайцарської держави і, навпаки, ще дужше зміцнює її єдність, бо кантонам кориснійше держати ся вкупі, ніж бути окремо. Але Швайцарія — невеличка держава, а от другий приклад того, що автономія ні трохи не шкодить єдности навіть великої держави. Ми бачимо се в спілці стейтів Північної Америки, що складаєть ся теж з окремих, майже незалежних, сорока осьмох держав — стейтів, аєднаних в одну союзну, федеративну державу, в якій поруч з загальним урядом істнують ще й окремі уряди в кождім стейті. А тимчасом Американців ніхто не може обвинувачувати в тім, що їм бракує патріотизму, тобто любови до своєї вітчини, бо вони богато разів доказували свою любов і прихильність на ділі. Та нарешті й історія Англії повинна богато дечого навчити тих, хто повстає проти автономії. Адже коли Англійці, після повстаня Американців, дали мало не всім своїм кольоніям широку автономію, як от Канаді, Новій Зеляндії, Австралії, з того часу кольонії почали богатіти, розвиватись і з того часу забули свою колишню ворожнечу до метрополії, тобто до Англії.

Отже се показує, що держава, яка дає широку автономію своїм народам, далеко міцнійша, ніж та, яка противить ся їх автономії. І чим швидше сі думки про автономію й федерацію розходити-муть ся поміж сотнями тисяч, міліонами трудящого люду, наших робітників та селян, тим швидше прийде і той сподіваний час, коли автономія загоїть численні болячки тих поневолених націй, які входять в склад теперішної Росії.

Особливож зпоміж усіх країв Росії, яким вже дуже дали ся в знаки сі національні болячки і яким через те дуже потрібна й корисна автономія, — ледви чи не найголовнійше місце належить Україні.

Тому доконче потрібно вияснити, через що саме культурні й господарські інтереси українського народу вимагають того, щоби було заведено автономію Україні. Але наперед скажемо, що таке Україна. Україною ми називаємо край, заселений поспіль нашим українським народом; край, в склад якого входить вісім ґуберній: київська, волинська, подільська, полтавська, харківська, катеринославська, херсонська та чернигівська; хотинський повіт бесарабської ґуб., брестський повіт гродненської ґуб., грубешівський і томашівський повіти люблинської ґуб., володавський пов. сідлецької ґуб., 4 повіти (бирючський, богучарський, вагуйський та острогожський) вороніжської ґуб., 3 повіти (грайворон., новооскольск. та путівльський), курської ґуб., 3 повіти (бердянський, дніпровський і мелітопольський) таврійської ґуб., 1 повіт (новогригорієвський) ставропольської ґуб.; 1 округ (таганрогський) Донщини та 3 „відділи (катеринод., ейський і темрюкський) на Кубані.

На всій отсій площині, яка займає 513.089 кв. верств землі, по переписи 1897 року, що провадила ся дуже і дуже на некористь нашому народови, — жиє поверх 26 міліонів усякого люду і скрізь тут більшість Українців; в одних ґуберніях 95%, в других — 85%, а подекуди — 60%. Як що-ж до сих Українців додати тих, що жиють по Росії в меньшости, як от: в деяких повітах Курщини, Вороніжчини, Холмщини та Люблинщини, а потім, — накинути кількасот тисяч, а може й міліон на те, що взяла від нас перепись, нарешті, — як причислити те, що наросло за 20 літ, то всіх Українців в Росії набереть ся не меньше 35 міліонів.

По тій же таки переписи, що так далеко стоїть від правди, на Україні жиють ось які народности і поділяють ся вони так:

Українців	19.440.000,	або	74.2%
Великоросів	2.997.000	„	11.4%
Жидів	2.019.000	„	7.7%
Німців	491.000	„	1.9%
Поляків	477.000	„	1.9%
Молдаван	223.000	„	0.8%
Білорусів	85.000	„	0.3%
Инших	468.000	„	1.8%

Сі дані, з одного боку, доводять, що український нарід, як ніякий иншии, жиє на своїй землі поспільною масою, серед якої инші народи вкраплені маленькими крапочками, а з другого — стверджують і те, що такий великий нарід, який жиє на такій великій території, не може не мати своїх культурних, господарських і инших потреб, і, як з історичного так і з сучасного досьвіду, безумовно їх має. Отже почнемо з культурних справ.

Ще з давних часів наш нарід славив ся серед чужих націй своєю осьвітою. Всі, кому з чужоземців доводило ся мандрувати в ті часи по Україні, в один голос сьвідчать про любов Українців до осьвіти, до книжок і до науки. Вся Україна густо була тоді вкрита всякими школами, бо, наприклад, переписи 1740—1748 рр. кажуть нам, що в семи полках Гетьманщини (Полтавщина і Чернигівщина) на 1094 сіл та хуторів припадало 866 шкіл. Можна сказати, що в ті часи найосьвіченійшим народом на всю російську державу був наш нарід, бо він сам тоді порядкував своєю просьвітою і заводив такі школи, які були йому до вподоби. Та не так ми бачимо тепер. З того часу, коли в 1654 році Україна прилучила ся до Москви, російський уряд поволи почав всякими способами повертати Українців в „русскихъ". Заборонив писати книжки українською мовою. Вимагав, аби учителі в академії та по семинаріях вчили російською мовою. А в 1804 році видав указ, який заборонив навіть у народних школах вчити українською мовою. Так народна школа на Україні стала ненародною, чужою нашому народови.

І та-ж сама вселюдна перепись 1897 р. найкраще показала наслідки такої школи, найкраще показала, що у всій европ. Росії ледви чи не найтемнійший серед усіх націй — український нарід. Бо з сеї переписи ми довідуємо ся, що на Україні на кождих 100 душ, грамотних припадало біля — 18, а в деяких ґуберніях, як от волинська, навіть — 9. До такої темноти народної привела на Україні чужа нашому народови школа. Отже ясно, що вихід з такого безпорадного стану, в якім опинив ся наш нарід з своїми культурними домаганями, може бути тільки один, а саме: добре впорядкувати всю просьвітну справу у нас на Україні зможе тільки сам нарід, коли він мати-ме автономію. Бо тільки тоді, коли по школах на нашій Україні будуть навчати тою мовою, до якої ми звикли змалку — мовою українською, коли таксамо по судах, ріжних адміністраційних та громадських установах на Україні будуть говорити мовою нашою, коли закони, накази і т. и. будуть писатись і друкуватись по нашому, тільки тоді ми будемо завзятими борцями з своїми ворогами й тямущими хазяями своєї землі.

(Конець буде).

Людмила Волошка.

ЦВИТИ, МОЯ ВКРАЇНО...

Цвити, моя Вкраїно,
На заздрість ворогам,
Красуй ся і пишай ся
І радуй серце нам.
Нехай учені дурні
Доводять, як хотять,
Що ніби України
Вкраїнці не хотять.
Шахрайство наукове
Бува на сьвіті теж,
А пан Фльоринський здавна
В ньому не знає меж.
Історію — науку
Він ріже так, як крам,
І здавна науково
Брехню розводить нам.
Посивів він на тому,
За те і гроші брав...
Та дарма, з пантелику
Лиш дурнів він збивав.
І поки він працює
І кров собі псує,
Вкраїна помаленьку
Міцнійшою стає,
І „вченому" на горе
Вже скоро зацвите,
І сміте непотрібне
Мітлою замете.
І нікому вже буде
Повітря нам псувать
І на Вкраїну нашу
Огидливо брехать.

Читайте „Свободу" і приєднуйте їй нових передплатників!

АМЕРИКАНСЬКІ ВІСТИ.

Перший Московський Загальногорожанський Зїзд в Америцї.

Від „Центрального Комитета Объединенныхъ Организацій въ Америкѣ" одержали ми повідомлене, що згаданий комітет, який репрезентує 45 московських товариств з 15.000 членами, скликає до Ню Йорку Перший Московський Загальногорожанський Зїзд в Америці на 9-го, 10-го і 11-го лютого 1918 року. Хоч на зїзд запрошуеть ся всі російські народности без ріжниці партій і релїгії, то програмові справи, які має обговорити зїзд, відносять ся виключно до внутрішних справ московської кольонії.

І при війску не забуває про своїх...

Іван Шараварко, член братства св. Михаїла, 85 відділ У. Н. Союза, в Гейзелтон, Па., котрий перебуває тепер при американськім війску в таборі у Мериленд, прислав до згаданого братства ось-таке письмо:

„Високоповажані Товариші і Товаришки! З нагоди зближаючих ся сьвят, тої хвилї, котрої цілий сьвіт так радо очікує, коли-то по цілім сьвіті загомонять радісно дзвони, звіщаючи різдво Дитятка-Ісуса, я, яко Ваш товариш, бажаю поділити ся з Вами тою великою радостию. Мене доля розлучила з Вами і загнала в степ широкий... Желаю Вам усім веселого Різдва Христового і веселої забави, а нашому Хвальному Братству желаю як найкрасшої згоди і як найгарнійших успіхів. Ваш вірний і жичливий товариш Іван Шараварко".

Не оставляйте в домі самих дітий.

Нам доносять з Бофало, Н. И., що в четвер, 27. грудня 1917 року, в домі Теодора Кушки, члена Українського Народного Союза, став ся страшний випадок: спалила ся 5½-лїтна дитина. Батько працював, а мама пійшла дещо купити до хати, зіставляючи в домі троє маленьких дітий. Найстарша дївчинка бавила ся мітлою, витягаючи стебла і запалюючи їх в печи — як оповідає молодший хлопчик. З того заняла ся суконка дївчинки і почала горіти. Дитина, не маючи нївідки ратунку, серед страшної муки закінчила житє. Коли мама повернула до хати, дївчинка вже пращала ся з житєм, оставляючи родині великий тягар і смуток. Прочим двоїм дітям, на щастє, нїчого злого не стало ся.

Майнери заробляють тепер по 100 долярів тижнево.

Доносять з Монт Кармел, Па., що майнери при твердім углю заробляють тепер навіть по 100 долярів тижнево. Се виказало ся підчас останної платнї, коли богато майнерів забрало по 150 до 200 долярів двотижневої платнї.

Продукція угля за 1917 рік піднесла ся о 18% більше ніж в 1916 році, мимотого, що число робітників у копальнях зменьшило ся о 35%.

Брак пшеницї.

Америка вже доїдає тепер останки білого хліба. Треба буде зачинати їсти „воєнний" хліб. Останки пшеницї вислано з Америки до Европи вже місяць тому.

Долїшна Каліфорнія хоче відлучити ся від Мексика.

Філдінґ Стілсон, капіталїст в Лос Анджелес, Каліфорнія, впевнив своїх приятелів, що Естабаль Канту, ґовернор Долїшної Каліфорнії, яка належить тепер до Мексика, має іменувати його дипльоматичним представником у Злучених Державах. Се має означати нїщо инше лише відлучене Долїшної Каліфорнії від Мексика. (Долїшна Каліфорнія, се довгий півостров на Тихім океанї. Довгий на 800 миль (американських), а широкий в деяких місцях на 30, 60, 90 і 120 миль. Простір виносить 61.562 квадратових миль. (Трохи більше нїж простір американського стейту Іллїнойс). Край є гористий і сухий, але має великі аґрикультурні і мінеральні богатства. Головні міста є Льоретто і Ля Паз. Ля Паз є заразом столицею краю. Населенє Долїшної Каліфорнії виносить около 55.000, з чого половина є Індіяни).

Одна ясна ніч в Ню Йорку.

Амінїстратор опалу в нюйорськім стейтї зарядив, що в містї Ню Йорку і в цілім нюйорськім стейтї, почавши з днем 2. січня 1918 року, лише в суботу кождого тижня можна в ночи освічувати улицї. У всїх инших днях тижня ночи мають бути неосвічувані.

ЗАГАЛЬНІ ВІСТИ.

Українська справа в англїйськім парляментї.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on January 2, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

В середу (12. грудня 1917 р.) в англїйськім парляментї посол Кінґ поспитав англійського міністра заграничних справ, Балфура, чи Україна є тепер независимою републиканською державою, як її узнав Михайло Терещенко, бувший російський міністер заграничних справ; чи такою узнало її британське правительство; а коли нї, то як дійсно виглядає тепер міжнародне становище України?

На сей запит міністер Балфур відповів отсими словами: Я думаю, що буде лїпше для публичних інтересів не відповідати на сей запит.

Погром Жидів на Українї.

Петроградський кореспондент нюйорського жидівського „Форвертса" доносить під датою 30. грудня 1917 року, що у многих селах на Українї селяни проганяють Жидів.

Троцький суспендував амбасадорів.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on January 2, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

Дня 7. грудня 1917 року Лев Троцький, большевицький міністер заграничних справ, оповістив, що російські амбасадори, посли і т. п. до Англії, Японії, Злучених Держав, Італії, до Хін, Естонії, Швеції, Португалії і Єгипту є суспендовані.

Франція заборонила ввіз російських бондів.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on January 2, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

З днем 1. січня 1918 року французьке правительство заборонило ввіз російських правительственних бондів до Франції. Заборона відносить ся до всїх бондів або купонів позичок, виданих або ґарантованих Росією.

Росія освободила 14 австрійських кораблів.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on January 2, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

Большевицьке правительство випустило 14 австрійських купецьких кораблів, інтернованих в російських пристанях, як доносять з Копенгаген. Містота всїх кораблів виносить 40.000 тон.

Державний герб Фінляндії.

Державним гербом нової фінляндської републики буде жовтий лев на червонім поли.

Сербський король хорий.

На поручене лікарів сербський король Петро перебуде зиму в місцевости Кастеля, недалеко Атен, столицї Греції. Кораблем з Франції до Греції переїхав він тайно яко „ґенерал Тополя".

Криленко ще молодий чоловік.

Микола Криленко, тепер головний командант большевицьких війск, родив ся 1885 року в містї Білий, смоленської ґубернії. Науку покінчив у Люблинї. Відтак студіював право. Написав брошуру „Повстане Православя". З вибухом російської революції був вибраний головою комітету 11-тої армії.

Лев Троцький і петроградський рабін.

Коли Велика Британія заявила ся за відданєм Жидам Палестини, до Льва Троцького (Лейби Бронштайна), теперішного большевицького міністра заграничних справ, прийшов петроградський рабін засягнути його опінїї в тій справі.

„Я не є Жид; я є інтернаціоналїст" — заявив Бронштайн (Троцький) рабінови. — „Ти можеш бути інтернаціоналїст, соціялїст, анархіст, або що сам хочеш, але перше і понад всьо ти є Жид, а коли сього відрікаєш ся, то я проклинаю тебе" — була відповідь рабіна на заяву Троцького-Бронштайна.

ВСЯЧИНА.

Гоце Дѣлчевъ.

(Сторінка з історії до боротьби за волю Македонії).

Македонія, то ґордійський узол на Балканї. Його хотїли розвязати при помочи тонкої дипльоматії, старали ся перетяти його дорогою повстаня. Нї одно, нї друге не вдало ся. Тепер македонське питанє рішає війна. На долю Македонії зложили ся віковічні терпіня та гнет зі сторони отоманської імперії, проте історія її богата в мартирольоґії борців за свободу, серед яких перше місце займає імя Гоце Делчева (Гоце Дѣлчевъ).

Гоце Делчев — се леґендарний народний герой Македонії. Його імя наводило на одних панїчний страх, а в других викликало ентузіязм та глибоку пошану. Македонські Болгари називали його: наш Ґарібальдї! Його добре знали в сераю (в палатї султана) в Царгородї ще тодї, як Македонія належала до Туреччини; за його голову давали значну нагороду. Цїлими місяцями, ба й роками вганяли ся за ним ватаги „заншіїв" (жандармів) та башибозуків, аби за всяку цїну дістати його в свої руки, чи то живим чи мертвим. А він довго, довго скривав ся у лїсах, печерах гір та глухих закутинах Вардарської долини. Нарід всюди знав, любив та поважав Гоце Делчева; всюди, де лише прибув, він находив приют і в день і в ночи.

Уродив ся в полудневій Македонії, в місточку Кукуш, солунського повіту, 1869 року. Дитячий вік провів серед яркої, богатої та буйної природи, що вирила своє пятно на вразливій души хлопця. Коли підріс, віддали його в ґімназію до міста Солуня. Солунь — старинне місто, богате в минувшину, а до того положене серед своєрідної та ориґінальної природи. За містом виднїє окутаний облаками пас, покритий вічним снїгом — Олїмп, житло богів. Під саме місто котить свої філї ясноголубий солунський залив, що гень-гень далеко на горизонтї сходить ся з морем та численними островами. В містї жиє пестра товпа народів: Греки, еспанські Жиди, Болгари, Серби, Чорногорцї, Турки, Вірмени... Ріжні звичаї, обичаї, традиції, обряди та релїгії переплїтають ся тут між собою. Кожда нація жиє відокремленим житєм і ненавидить всьо чуже. На горі за містом сторчать мури старинної тюрми — Еді Куля. Грубі, масивні мури закривають горизонт, наче гнетуть східну часть міста та своєю понуростию є наче відбитєм відвічної турецької неволї. Яка наруга долї! Над містом, богатим в історичні спомини, царить тиранія; нарід в кайданах волочить своє нещасне невольниче житє.

Такі чувства насували ся усїм на душу. З ними ріс хлопець Гоце Делчев; глибоко врили ся вони в його душу. В ґімназії були свої традиції, своя історія. Молодїж гуртувала ся в тайних кружках, скриваних зручно перед очима турецької адмінїстрації, розводила пропаґанду та одушевляла ся свобідними ідеями національних болгарських героїв, що в 1870-тих роках провадили боротьбу з Турками та погинули в бою за вітчину (Л. Каравелов, Сава Раковський, Василь Левський та поет-революціонер Христ Бошев).

Молодий Гоце (Юрко) не скінчив ґімназії; виступив із семої кляси. Йому було тїсно та душно в рабській сторонї; його тягнуло до свобідної Болгарії. В Софії вступив до кадетської школи, яку й скінчив 1894 року, але не іменували його офіцером. Зелїзна воля та упрямий характер не був видно по нутру болгарським опікунам. А Делчев думав стати болгарським офіцером, щоби працювати в армії з вірою та надією, що небавом прийде та освободить свою рідну країну. Та мрії розвіялись... Вертає отже до дому та починає працю, серед якої і заскочила його смерть. Кругом нього почали гуртувати ся всі, хто мав наболїле серце та хотів з оружєм в руцї бороти ся за красшу долю... Гоце зробив ся повстанцем. На своїм червонім прапорі (символ революції) він вписав: „Свобода або Смерть!"

Тяжко тепер слїдити за дальшим житєм Гоце Делчева. Проходить воно серед неймовірних пригод, безчисленних небезпек та вічної тривоги. Гірські дебри та печері скривали його і товаришів перед бистрим оком жандармів. Але він зносив невигоди. Виріс, змужнів, став кріпким, став чоловіком спосібним на ту велику титанїчну боротьбу, яка була конечна для виборення свободи Македонії.

В чім полягала задача македонських повстанців? Коло Делчева гуртували ся більше всього републикани-федералїсти, цїлию яких була балканська Швайцарія, зложена з македонських віялетів-кантонів, що творили би конфедеративний союз. Їх кличем було: Македонія для Македоців! Себто повна національна независимість та самоуправа народів Македонії. Які-ж були способи для зреалізованя сих ідей? Гоце Делчев не вірив нї в европейську дипльоматію, нї в „білого царя", анї навіть не надіяв ся на болгарське правительство. Він заложив „внутрішну революційну орґанізацію", яка цїлою сїтию тайних груп і комітетів покрила всю Македонію. Групи і комітети хоронили оруже, установляли місцеві боєві орґанізації і підготовляли почву для повстаня.

Не місце тут розводити ся над тою геройською боротьбою, яку македонські революціонери під проводом Делчева несли на своїх плечах в ті часи. Всю европейську пресу облетїли телеграми про македонські подїї, про динамітні вибухи в Солуни, про оружне повстане в 1903-тім роцї. Ті подїї спонукали Европу вмішати ся до македонських справ. Парляментарні трибуни та преса заговорили про конечність реформ у Македонії. Вже відтодї настала для Македонії нова ера. А весь сей революційний рух був дїлом одного Делчева.

Рік 1903 був переломовим. Він приніс для Македонії революцію і поражене. Революція була заслабо підготована. В нїй наложив житєм і Гоце Делчев. По цїлій Македонії рознесла ся блискавкою ґромова вість: Гоце Делчев убитий!

Так Гоце Делчев упав в боротьбі за рідну справу. Дня 2 цьвітня 1903 року в селї Банїца напали на нього і його чету (16 людий) жандарми, башибожуки та артилерія в числї 1600 людий. Почала ся боротьба. 12 годин бороло ся 17 повстанців проти 1600 турецьких слуг. Не видержали. Всї повстанцї полягли. Гоце Делчев поляг перший...

Минає 15 лїт.

Богато води протекло за той час. Богато дечого змінило ся в країнї Делчева. Вона висвободила ся зпід Туреччини, підпала під Сербію; а тепер Болгарія відвоювала її назад. Остаточно її долю буде рішати мирова конференція. Але память про Гоце Делчева жиє в македонськім народі доси і буде жити вічно.

Руїни батуринської кріпости.

Ще нинї в Городку (передмісте Батурина на Чернигівщинї, Україна) або історичній Гончарівцї є останки збуреної в 1708 роцї Меньшиковом батуринської твердинї, якою укріпив гетьман Мазепа свою столицю. Задумуючи скинути з себе протекторат Московщини і здобути Українї волю, Мазепа уфортифікував на всякий случай і Батурин, хоч не припускав, аби Україна стала центром театру воєнних операцій. Особливо сильно була укріплена та часть Батурина, де находила ся гетьманська резиденція — Гончарівка. Захищений з одного боку природним високим стрімким берегом Сейму, з другого — дворядним грубим муром, Батурин, яко кріпость уже з сього погляду був майже неприступним. А Меньшикову упав в руки лише з приводу зради Носа... Ще й доси, не дивлячись на се, що вже минуло понад 200 років від часу, як сю кріпость збудовано, оставші після розгрому останки її мурів дуже мало піддали ся впливови атмосферичних явищ природи. Тепер стоїть ще стїна, висока на девять метрів, а груба на один метер. В низу її тягнеть ся дуже глибокий і широкий рів із штучними насипами по боках. О кільометер дальше від сього місця стоять руїни другого, також дворядного муру, але вже значно меньшого. Се одинокі тепер в Батуринї безпосередні сьвідки його слави, якою було для нього гетьманованє Мазепи...

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

В. Я., Честер, Па. — Гроший до лївляндської ґубернії в Росії тепер ніяк посилати не можна. Ніяка держава не випустить полонених, аж доки не наступить мир, чи то загальний чи сепаратний.

Д. Г., Олїен, Н. И., — Таких дописий, як Ваша, ми в „Свободї" не поміщуємо.

МОЖЕ НЕ ПОДОБАЄТЬ СЯ Україінцеви дещо в „Свободі", то тоді не треба прилюдно ганьбити своеї газети, бо вона своя; зате добре написати до редакції, що осьто менї те а те не подобаеть ся, а рівночасно треба подбати про зріст газети. Коли „Свобода" буде мати богато передплатників, тодї знайде і найлїпших робітників, які вдоволять усіх читачів. І тому треба конечно приєднувати нових передплатників „Свободі".